

Domači Prijatelj

Ta časopis izdaje Vydrova tovarna hranil v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem popolnoma zastonj. Na „Domačega Prijatelja“ se ne more naročiti, tudi do inozemstva ne.

Ljuba gospodinja!

Kot naši stalni naročnici se Vam gotovo večkrat nudi priložnost napeljati govorico o naši žitni kavi. Prepričani smo, da isto le hvalite, ker dela Vam vedno le dobre usluge.

Akoravno imamo že odjemalce skoraj v vsaki vasici cele države, vendar smo to številko „Domačega Prijatelja“ razposlali na razne naslove, da bi se krog naših odjemalcev še bolj razširil.

Morda Vas bode marsikatera gospodinja poprašala za svet, ima li naročiti našo kavo. Svetujte vedno: Da, ker Vydrova žitna kava je res izvrstna!

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Deset zapovedi o Vydrovi žitni kavi.

I.

Vydrova žitna kava je dar Božji; je **redilna, zdrava** in **nadomesti** zrnato kavo, za drag denar sem dovažano.

II.

Iznebi se **predsodka**, da iz žita ne more biti kava; **iz njega je kruh**, zakaj bi ne poskusili?

III.

Vzemi $\frac{3}{4}$ Vydrove in $\frac{1}{4}$ zrnate kave, ter jo **po navodilu** pripravi. Zrnato kupuj samo **najboljše** vrste.

IV.

Otrokom dajaj samo Vydrovo kavo. Radi jo pijo in ugaja jim.

V.

Vydrovo žitno kavo **pokuhaj** in netrpi, da bi se priprava iste le zanikerno vršila.

VI.

S cikorijo oprezno ravnaj, ker ona da barvo, **kazi pa okus kavi**.

VII.

Z rabljenjem Vydrove žitne kave si **prihraniš**, ter to gotovo na drug način dobro porabiš.

VIII.

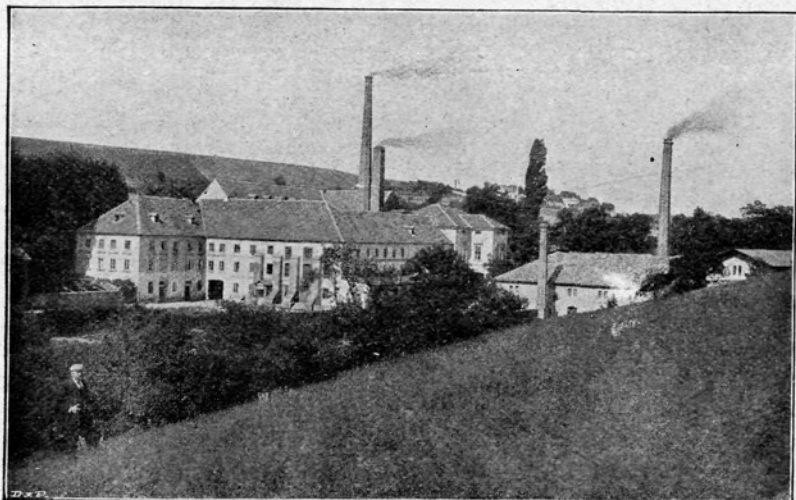
Nepozabi **priporočati** Vydrove žitne kave. Privošči tudi drugim tako dober zajuterk, kot samemu sebi.

IX.

Cena je nizka: 5 kg. za **4 K 50 v**, poštnine prosto. „**Domači Prijatelj**“ mesečno zastonj.

X.

Naslov si dobro zapomni in se ne pusti z drugim motiti: **Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.**

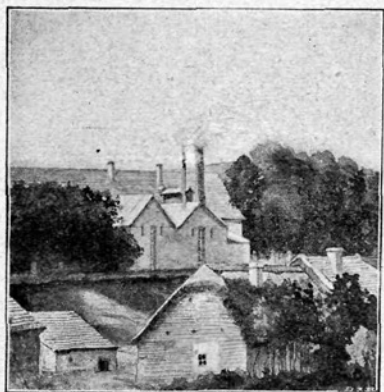
O naši tovarni.

Njen začetek in razvoj.

Med Vami, dragi čitatelji, Vas je gotovo množina takih, ki nas prav malo poznate in o naših izdelkih še pojma nimate. To pa ni čudež. Mnoga podjetja, tudi najboljša, prodelati morajo gotovo dobo začetka, v kateri se odloči njih eksistenca ali poguba. Mnogo poteče tudi časa, predno dobi izdelek dobro ime ter pride v svet, ker malo je čitateljev časopisov, ki bi s pravo pozornostjo čitali v novinah inse-ratni oddelek, kamor tovarnar najprej uvrsti zvoje oznanje. So pa zopet drugi, ki se zanimajo za nove izdelke, a le odločiti se ne morejo takoj, nekaj kupiti, poskusiti ali pa pri-poročiti.

Priporočevanje je naboljše posredovanje za prodajo, po-sebno za prodajo hranil in tako priporočilo je vezano narav-nost na kakovost blaga. Sveta je resnica, da dobri izdelek pretrpi dobo začetka, dobo kritike le za to, da more potem s hitrim tempom dohieteti to, za kar je bil v začetku zadržan. Gotovo se čudite, da je Vydrova tovarna hranil, katera exi-stuje že celih 12 let, šele v poslednjem času premagala svoj slabi začetek. Sodite lahko že po tem, da je leta 1901 slu-žilo tovarni poleg enega predstojnika le 20 delavcev, ko danes tovarna šteje čez 40 uradnikov in uradnic ter čez 150 delav-cev in delavk.

Bilo je leta 1895, ko smo začeli v Dobrovicah blizu Prage z izdelovanjem kavinih surogatov. Imeli smo načrt, pripravljati izdelke le najboljše vrste in hoteli smo v svoji ne-znanosti in neizkušenosti postati reformatorji s tem, da smo

Naša tovarna v Dobrovicah 1895.

gospodinje še vedno mislijo, da je za to boljši, dasi je to le gola prevara. Prida se li kavi cikorija, pobarvi jo ta, naj bo že vlažna ali pa trda kakor kamen. Enako jo tudi pokazi, ako se je da več kakor je potreba, ker se potem nje kisli, nenaravni, kavi prav nič podobni vkus pokaže še intenzivneje. Ali poznate tako „kavo“ morda iz krajev Vaših izletov! Ali pa imate morda tudi doma tako skuhano kavo? Toraj pogledjmo!

Vsled te „slabe“ priprave smo se odrekli že naprej vsem nadam. Niso nam pomagali vsi pridejani mandeli in orehi, „Kraljeva cikorija“, katera je svoje ime tako ponosno nosila na svojem ščitu, je padala in z njo tudi velikanske svote denarja, katere so bile vložene v podjetje. Kaj sedaj? Denar je ginil, toda izkušnost je rastla. Bilo je ravno v dobi, ko se je najbolj začela vpeljavati v našem gospodinjstvu Kathrainerjeva sladna kava. Videli smo, kako se že v celih vagonih dovažava v Prago in vedeli smo, da se to podjetje kar najlepše razvije. Zakaj bi tega ne poskusili na domačem polju, mesto da bi podpirali tuja podjetja.

Ponarejati? Ne! Delajoč poskuse prišli smo do spoznanja, da je žito boljše nadomestilo kave ter je tudi tradicionalnejše, kajti tudi od naših starih mamic smo slišali, kako so si spomladi, ko žito niti dobro zrnato ni bilo, pripravljale

počasi hoteli odvzeti cikoriji nje glavno sestavo-melaso. Veste li kaj je to? odpadek v cukrarnici, kateri se sicer — Bog nam odpusti grehe! — daje goveji živini. A med cikorijo tudi.

To je tako: Cikorija sestoji iz posušenih in praženih čekankovih korenin, katerim se melaša pridajajo le za to, da potegne moka na se vlažnost ter se drži skupaj. Zavitki se skladajo potem v klet, da ostane cikorija vedno vlažna in mehka, vsled česar mnoge

Skupina delavništva z l. 1898.

iz njega kavo. Nasledki naših poskusov so bili povoljni. Žitna kava se je pokazala zrnati podobnejša ter ni imela sladnega, hitro se vsprlivega vkusa, ampak je prijetno grenka, o čemur se lahko prepričate sami, ako razgrizete nekaj zrnica.

Prvi naši odjemalci ostali so nam zvesti, slišali smo pohvalo in to nam je dalo veselje in pogum k delu.

To je toraj razvoj sedanjega prometa Vydrove žitne kave; težek je bil začetek, počasi se je napredovalo, a vendar zmagali smo.

Po preselitvi v Prago leta 1892 razširili smo našo tovarno na nove in nove izdelke, ki spadajo na polje hranil.

Velika pomoč nam je bil naš list „Vydrovy Besedy“. Dobrodošel je našim odjemalcem in mi smo se z njim najlepše priporočevali.

Slovenski list „Domači Prijatelj“ izhaja od leta 1904 pod uredništvom znate pisateljice gospe Zofke Kveder-Jelovškove, soproge zdravnika v Zagrebu.

Med Slovenci imamo razmeroma za Čehi največ odjemalcev.

Z izdajo hrvaškega in srbskega lista „Novosti“ in „Hochst“, so nas spoznali tudi pobratimi bivajoči na južnem Ogrskem, v Dalmaciji, Bosni in Hercegovini; omeniti hočemo, kako smo si z veseljem predstavljali vpeljavo naših izdelkov tudi v kraljevstvo Srbsko. Novi zakoni in znatno povišana carina zastavili so nam pot in tako smo ostali oddaljeni od našega ideala, nastaniti se tudi na Balkanu.

Lani smo začeli tudi za Slovake izdajati list „Vydrove Besiedky“, katerih je do danes izšlo 11. številka.

Sedaj pa dosti, draga čitateljica in Ti dragi čitatelj, ne smemo pisati preveč, kajti obsegalo bi celo knjigo, a letos je papir drag.

Naše delo nam vspeva. A komu se imamo za to zahvaliti? Vaši razumnosti, draga gospodinja, Spoznala ste Vydrove izdelke, kateri Vam v kuhinji delajo vedno dobre usluge in od tod Vasa naklonjenost. Ohranite nam jo!

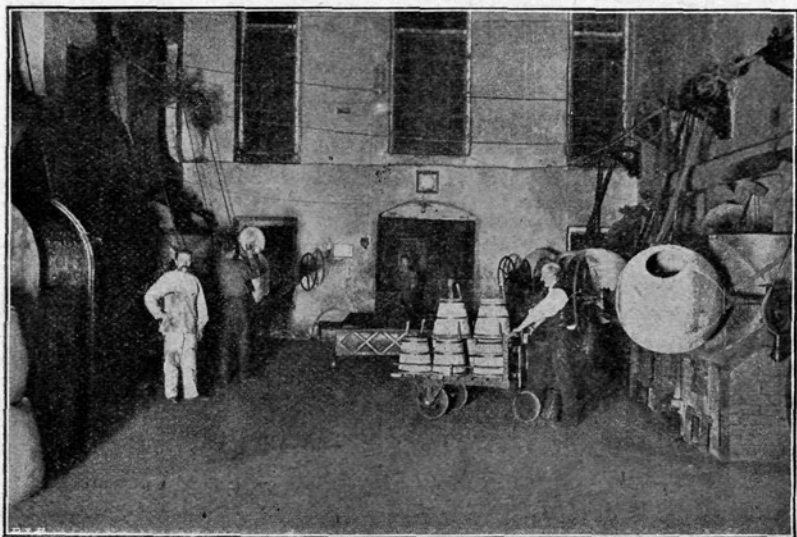
Sprehod po naši tovarni.

Pri vsem tem, kar ste tu draga gospodinja, (saj Vam so bile najbolj namenjene te vrstice) čitala, postala ste gotovo radovedna, (oprostite, res ne vemo, s kom bi to besedo nadomestili) kako naši izdelki nastajajo, kolik je obseg našega zavoda in končno, ako je sploh vredno tega, kar tu navedemo.

Prijazno prosimo, da blagolite vsprejeti za nekaj trenutkov naše povabilo, da obiščete z nami vse te potrebne prostore, kako zamoremo vsa naročila vselej izvrševati točno. Ne ozirajte se neprijazno na tam v hodniku obešeno tablo z napisom, „da bi svoj obisk izvršili v najpotrebnejšem času in brez vsakega nepotrebne govoričenja.“ Danes jo prezremo, kličemo Vam dobrodošli ter prosimo, da vstopite najprej sem na levo v pražirno žitne kave. Vidite to jamo? Sem se sklada dovažano žito. Naravnost iz voza se izsiplje in nato potegne z elevatorjem v drugo nadstropje v velikanski trieur, ki ga prahu, kokola, razbitih zrn i. t. d. popolnoma očisti. Ako se žito takoj ne potrebuje, prepelje se od tu s transporterjem v drugo nadstropno shrambo, katera je oddaljena celih 30 m, ne da bi bilo potrebno tu še kake druge pomoči.

I. Pražirna.

II. Pražirna.

Očiščeno žito strese se v železne kadi, katere imajo skupno vsebino 200 m^3 , se v njih v vroči vodi izpere a nato na sušilnico razsiplje. Od tod potuje v sodovih v pražirno, kjer sedaj dela 19 pražirjev, katere gonijo parni stroji s 30 konjskimi silami. Vidite to na sliki. Da izvršimo naročila vselej točno, delamo večkrat tudi po noči. Vsak tak pražirni stroj drži 100 kg in mi sedaj potrebujemo mesečno približno 15 vagonov žita.

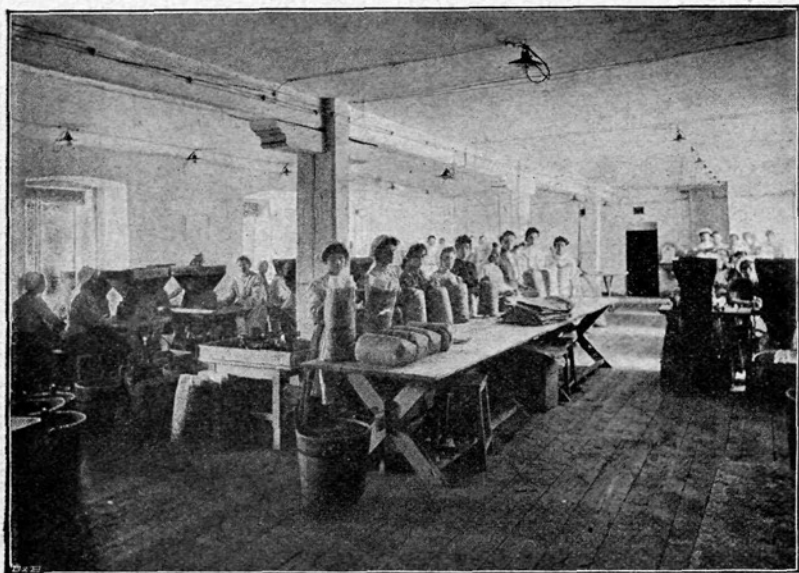
Spraženo žito spusti se na hladilna sita, prenese v jamo k paternosterju, kateri ga potegne v trieur, ki se nahaja v četrtem nadstropju tovarne, ravno nad izbiralnico. Spražena žitna kava se v trieurju zopet očisti zlomljenih in zažganih zrn, kljub temu se potem še na strojih, podobnim šivalnim ročno prebira, a to tako, da se roka delavke dotika le tujih zrn, kakor ječmena, pšenice, spaleni zrn, medtem ko gotovi izdelek sam v sipalnico pada.

Tako dosežemo, da se pražnega zrna nobena roka nedotakne.

Tam zadaj vidite, kako se polnijo in plombirajo vrečice, nekaj jih je tudi že pripravljenih na pot. Večina jih gre po pošti, zato so zamotane v zavitke, tiskane v jeziku naročnika.

Kako se prebira žitna kava.

I. Delavnica.

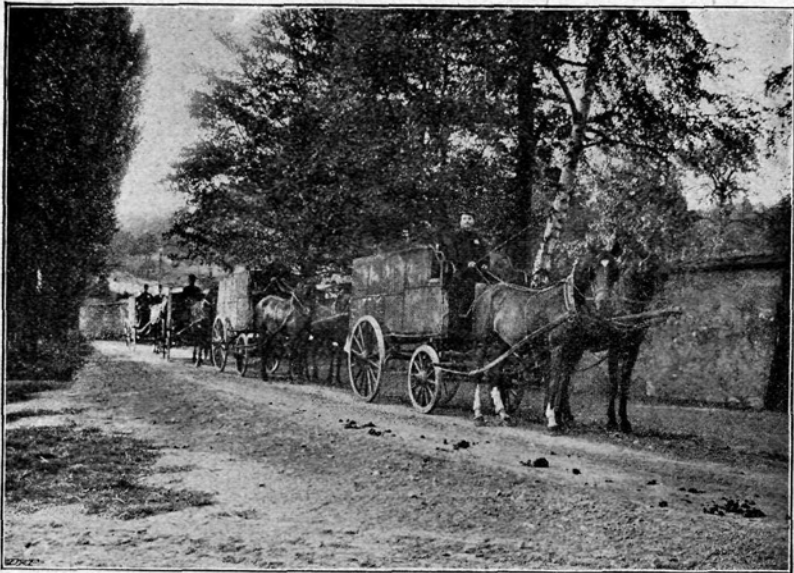
Med njimi vláda največje narodno soglasje in opazite lahko, kako so preskrbljene, gredo li bolj v bližino, ali pa na Ogrsko ali Dalmacijo. Te so za pot še enkrat prevlečene s platnom, ker se prevažajo čez morje. Gredo li tudi čez mejo, preskrbljene so tudi s carinskimi deklaracemi, brez katerih bi jih ne pustili dalje.

Carina nam izvoz jako obtežuje. Pošiljatev v Ameriko pride mnogo ceneje, kakor pa v Nemčijo, za katero je carina najvišja. Balkanske države so začele po nemški carino zviševati tako, da nam bo počasi cesta v inozemstvo popolnoma zaprta, dasi mnogi naši odjemalci rajši plačajo visoke stroške, kakor pa da bi opustili vkusno Vidrovo žitno kavo. Blagovolite pregledati tudi naslove zavitkov, kako različni stanovi so tu. Vydrova žitna kava si ni našla poti le na mizo delavca ampak tudi v knežje kuhinje.

Gotovi zavitki se spuščajo po železni cevi v poštni urad, kateri je bil nalašč za nas urejen v naši tovarni. Ekspedicijo

Poštni vozovi gredo iz naše tovarne.

urejujeta 2 uradnika in 2 slugi, ki imajo mnogo dela, da naše pošiljatve pravočasno odpremijo, ker dostikrat presega število zavitkov število 1000.

Opoludne odpremi se eden, a zvečer ob 5 uri, ko se delo v naši tovarni konča, drugi del proti namenjenemu kraju. 5—6 velikih voz, katere gotovo že poznate iz pražkih ulic, odvažajo naše pošiljatve na postajo, kjer jih oddajo železnici.

Poglejte tudi, kako se šivajo vrečice. Vam li ugaja platno? Gospodinje jih rade uporabijo za hranjenje gob, kakor tudi za brisače. Čudite se nad zalogo platna ter vprašate, od kod ga imamo. Na vznožju Krkonošinih gor leži vas Levinske Olešnice, kjer se nahaja 20 tkalcev, ki imajo svoje statve napravljene na širokost našega platna. To nam zado-
stuje. Pozimi ga naredo več, po leti pa, ker si morajo obdelovati tudi polje, množina poj-
mlje.

Ako vstopite v prvo nastropje, pridite najprej v čakalnico, kjer sidelavništvo odloži oblačila in kateri ostanejo čez poldne v tovarni, se tam tudi odpočijejo.

Šivanje vrečic.

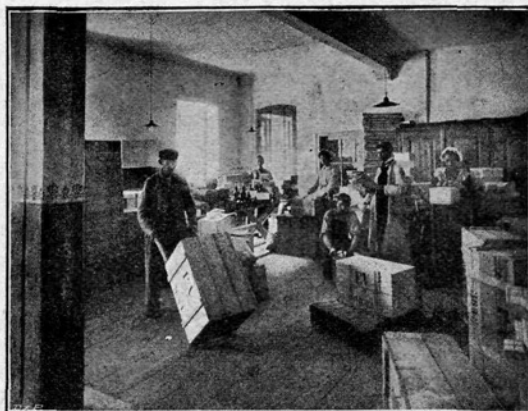

Tovarniška knjižnica.

Tu vidite malinove, citronove, prvenčeve in jagodove. Odprava teh je jako čila in ekspedicija ne trpi nika kega odloka. Plosk na plosk — zjutraj prejmemo naročilo, zvečer pa že gotova pošiljatev potuje na pošto ali železnico.

Ne prezrite tudi naše tovarniške knjižnice. Knjige se dnevno posojujejo tovarniškemu osebju. Zraven se nahaja ekspedicija za trgovsko in kakor mi pravimo tudi za netrgovsko blago, to je tako, katero pošiljamo naravnost naročniku.

Vstopite še v drugo nastropje, kjer se nahajate 2 prostorni delavnici, ki merita skupno 500 m². Prva je namenjena za izdelovanje šumečih bonbonov, kakor Vam pokažemo na sliki. Šumečih limonadnih bonbonov izdelamo v sezoni, ki spada med vroče poletne dni 300 q. Predstavite si to ogromno množino bonbonov!

Ekspedicija blaga.

II. Delavnica.

LETNIK IV.

PRAGI, 1. NOVEMBRA 1907.

STEV. 11.

DAMIR FEIGEL:

NAJVEČJA SREČA.

Hodil je po sobi, lovil in iskal misli, in kakor da bi se vse zarotilo proti njemu — misli, pametne misli le ni mogel dobiti.

Ta njegov brezuspešni lov za mislimi se je slednjič izpremenil v jezo.

„Kaj, vraga, nam daje naš profesor tako neumne domače naloge! Popolnoma je pozabil, da uči petošolce. Kaj nas briga, da je učenjak, da zbira narodno blago, naj hodi sam iskat narodne pripovedke med kmete! Zares, komodno stališče! Njegovi učenci naj spišemo kako pripovedko, katero smo slišali doma! Da pa ima lahko kdo tako smolo, da ni poznal svoje zgovorne babice, da mu ni krajšala kaka stara dekla detinskih ur s pripovedkami o zmajih, vitezih, ukletih grajščinah, na kaj takega niti mislil ni, naš dični profesor. Kaj hočemo, nalogo moramo jutri oddati, tu ne pomaga ne molitev, ne kletev. Dobro, napravim pa sam kako pripovedko, pristavim, da sem jo slišal od svoje babice, in zbirka našega učenega profesorja se pomnoži za eno narodno pripovedko, ha —, ha! — in slednjič bo mogoče še kje natisnjena. Sedaj pa na delo!“

In njegov obraz se je razjasnil, v duhu je že bral svoj lastni proizvod, kateri, žalibog — ne bo nosil njegovega imena. Nič ne de, že zadoščenje, da je stvar tiskana, velja nekaj in odtehta vso prejšnjo jezico njegovo na profesorja.

Toda sedaj še snov, . . . vraga, da mora imeti vsaka pripovedka kako snov. Eh kaj, čim večje so težave, tem slajši občutki obhajajo človeka, ko premaga težave. Le nikar si preveč glave ne beliti! Pogumnim Bog pomaga!

Aha, že imamo! Snov: Kje najde človek pravo srečo? Vsebinska pripreda, kakor da bi pripovedka res izšla iz naroda.

In na njegovem jasnem obrazu je zažarela zora, rožnata zora bodočih triumfov na polju pisateljjevanja. Krog usten mu je zaigrala hvaležnost do profesorja, ki je mogoče pokazal s to nedolžno domačo nalogo njegovemu duhu novo pot, ki ga dovede do — slave.

Pero je pa neustrašeno pisalo:

„Bil je zimski večer. Zunaj so padale bele in debele snežinke, mi, otroci, smo se pa grelji ob dobro zakurjeni peči. Naša babica je sedela v zapečku in odgovorjela na naša vprašanja. „Babica, povejte nam pravljico, saj jih znate toliko!“ smo jo naprosili in slednjič se je udala naši prošnji.

Živel je oče,“ tako je pričela, „ki je imel tri sinove. Čutil je, da se mu bliža zadnja ura in poklical je svoje sinove k sebi in jim rekel:

„Dragi sinovi! Ure moje se iztekajo. Družega vam ne morem zapustiti kakor to borno kočico in pa veliko hruško pred njo. Hruško sem sam vsadil, sam sem jo gojil in njen dobri sad poznate. Čuvajte jo dobro kajti uverjen sem, da postanete srečni, ako jo bodele čuvali.“

Oče je po teh besedah izdihnil svojo blago dušo. Sinovi so se jokali, pokopali svojega ljubljenege očeta in sklenili, da mora čuvati vsak eno noč hruško pred bajtico, kajti le po noči se je bati tatov, čez dan pa pojdejo lahko vsi trije delat.

Prvo noč je moral bdeti in čuvati najstarejši brat. Ker je pa delal cel dan, je bil truden, legel je pod hruško in zaspal.

V istem času je pa bival v sosednem gozdu zloben pritlikavec, kateri ni mogel videti srečnih ljudi, kateri ni trpel sluge in ljubezni med njimi. Na svojem izprehodu je slučajno slišal besede umirajočega očeta in sklenil, da pokrade vse hruške.

Bila je temna noč kakor v rogu. Počasi se je plazil pritlikavec k hruški, stopil pa je neprevidno na spečega čuvaja, kateri se je vzbudil, prijel pritlikavca za vrat, da je ta skoraj omedlel in ga prav krepko pritisnil k deblu.

„Pusti me, izpusti me,“ zajeclja pritlikavec, „kar hočeš ti dam, samo izpusti me!“

„Še norca se hočeš delati, revše! Kaj mi pa zamoreš dati, ubožec. Čakaj, jaz ti pokažem!“ In najstarejši brat ga je še bolj pritisnil k deblu.

„Srečo ti hočem dati, sprejmi in izpusti me!“ zajeclja zopet zlobec.

„Dobro, ako hočeš mojo srečo, podeli mi mošnjo, katera se nikdar ne izprazni. Ni skoraj še izgovoril brat teh besed, ko je začutil v svojem žepu nekaj težkega in ko se je zganila suknja, je zažvenketalo. Izpustil je pritlikavca, ki je urnih nog zbežal v gozd.

Brat je pa odprl mošnjo, — luna je zasijala — in štel in štel denar in se čutil srečnega. Povedal je vse svojima bratoma in jima zabičal naj dobro čuvata hruško.

Drugo noč je čuval mlajši brat. Spomnil se je besed svojega starejšega brata in bal se je, da bi zaspal. Napravil je zanko, močno zanko, pritrldil jo na drevesu, sam pa legel k hruški in premišljeval o sreči.

Tudi to noč je prilazil zlobec, toda s seboj je nesel prašek, kateri je uspaval vsacega, kateri ga je vdihnil vase. Od daleč je vrgel ta prašek v zrak in čuvaj je pod hruško trdno zaspal. Brezskrbno je stopil pritlikavec čezenj, splezal na drevo, vlovil se v zanko, na kateri je obvisel v zraku. Milo je zajechal, suval na desno in na levo, in čim bolj je suval, da bi se rešil, tem bolj se mu je zanka zarezavala v meso. Zaupil bi rad, toda potem se bi vzbudil omamljeni čuvaj.

Čez dve uri se je vzdrnil brat pod hruško. V luninem svitu je videl viseti majhno telesce. „Ali si se vlovil, ti tatinski palček; sedaj grem še po brezovko, da ti bodo hruške vzrastle po celem telesu.“

„Kar si želiš, ti hočem dati,“ je zastokal pritlikavec, „samo reši me te neusmiljene zanke.“

„Revše, ako hočeš, da te rešim, napravi me učenjaka, kakoršnega še ni videl svet, ker le v tem vidim svojo srečo!“

Ni še dobro izgovoril teh besed, že je čutil, kako se mu razširja obzorje, vedel je ime vsake zvezde in njeno oddaljenost od zemlje in znal kar naenkrat triintrideset jezikov.

Na to je prerezal brat zanko in pritlikavec se je izgubil osramočen in bled od jeze in bolečin v bližnji gozd.

Brat-učenjak je šel domov, povedal bratoma, kar se mu je pripetilo in prišla je vrsta na najmlajšega brata, da bo čuval hruško.“

Do tu se petošolčevo pero niti vstavilo ni. Toda sedaj; kaj naj si želi najmlajši brat? Gotovo je, da si mora ta izbrati najboljšo in najstalnejšo srečo. Ali naj zahteva od pritlikavca devojko? Tega pa ne! Kdor ima denar, kdor je učenjak, ta si že lahko sam dobi devojko, zvesto devojko, in slednjič, ako piše o devojki, bo dišala naloga preveč po petošolski ljubezni.

In mislil je in mislil. Cigareta za cigareto se je izpreminjala v dim in pepel, toda prave misli, prave sreče le ni hotelo biti od nobenega kraja. Najmlajšega berata pa vendar ne sme pustiti popolnoma brez daru!

Halo, imenitna ideja! In pero je zopet delovalo.

„Najmlajši brat je šel tretjo noč pod hruško, da bi dobil pritlikavca in sreče. Legel je pod drevo in . . .“

Otroci smo zaslišali nek čuden glas iz babičnih ust, njene roke so ji padle navzdol in babica je izdihnila svoje blago dušo, ne da bi končala svoje povesti o sreči, o največji sreči. Dohitela jo je vsled njene starosti — bilo ji je tačas nad 70 let — mirna in lahka smrt.“

Čudno je končala ta pravljica, a pisatelj sam se je imenitno rešil iz zagate. In naj mu tudi očita profesor nepopolnost,

kaj njemu zato, saj se lahko izgovori. On pač ne more pomagati, ako je umrla njegova babica še pred koncem zanimive pravljice. Taki in enaki izgovori so zatrli njegovo slabo vest, katera ga je začela vznemirjati.

In prišel je dan plačila. Čež dva tedna je namreč prinesel profesor učencem zvezke. Z domačo nalogo je bil splošno zelo zadovoljen, dobil je najbrže mnogo prispekov za svojo zbirko narodnih pravljic.

Našega prijatelja je pa še posebej poklical k sebi.

„Ne vem, se li zavedete resnice, katero ste pribili v svoji nalogi. Nekateri iščejo srečo v bogastvu, drugi v učenosti, tretji jo najdeje v mirni in lahki smrti s sredi svojih zadovoljnih otrok in v sredi zadovoljnih vnukov. Babica vaša vam ni mogla povedati z besedami, v čem je našel najmlajši brat največjo srečo, pač pa jo je označila z dejanjem — s svojo brezbolestno smrtjo. To pa odgovarja resnici in dobremu delu bodi dobro plačilo. Vi ste zbog resnične ideje v svoji nalogi dobili najboljši red.“

Tako je govoril profesor. Dijak je pa spoznal, da ni zadel sreče ne najmlajši brat v pravljici, ne njegova babica, katere še poznal ni, pač pa on sam, kajti pričakoval je vse kaj drugega kako pa najboljši red. Spoznal je pa tudi življensko resnico, da čaka sreča človeka, ko je ta najmanj pripravljen na njo.

KSAYER MEŠKO:

MED ŽITOM.

Črez polje grem . . . Zori že žitni klas,
vse polje v lahnem vetru valovi,
in čuj, pritajen in skrivnosten glas
nad njivami šepeče in šušti:
„O žitje, žitje . . . ! Toda pride smrt!
A smrt rodi veselje in življenje.
Ker ko pod srpom ves naš rod je strt,
in ko ves sad naš v skednju izmračen je,
začuti v srcu kmetič zadoščenje —
poplačano mu delo je, trpljenje.
Tako iz smrti se rodi veselje . . .
Naloži kmet nas in nas v mlin popelje,
in mlinar brez sočutja nas zdrobi.
Ko moka izpod kamna se praši,
nas z zadovoljim srcem rabelj gleda:
„V deželah mnogih gospodari beda,
pri nas pa polje, glej, rodi, rodi,
da duša mi od radosti drhti . . .“
Odpelje kmet nas, žena dene v peč,
obliže žar nas ognja plameneč,
in vživa nas družina dan na dan.
in slednji spe na delo bolj močan.
Spet orje, seje, žanje, nas mori,
da sam ob smrti naši se živi . . .
Tako živimo, mremo let tisoč,
iz nas kipi človeštva večna moč . . .“

IVO ČESNIK:

NA POKOPALIŠČU.

Stopil sem v mrtvašnico, da bi ga pokropil. Toda udaril mi je v nos tak smrad, da sem se umaknil čez prag in ga gledal od daleč.

Pred vrati je stalo nekaj ljudi, ki so čakali pogreba. Bil je Župan Meden, dolg človek močate postave, velikih brk in živih oči, stari Pogorelec, ki je imel hrbet globoko upognjen pod težo let in je še komaj lazil okrog, ocvela devica Kobaleževa Francka in Švedrinova Ančka, ki je vsak mesec enkrat obhodila vso Vipavsko dolino in priberačila zase in svojega moža.

„Prijatelj, ne hodite preblizu, če nimate posebno dobrega nosu in želodca. Glejte, moj svak je bil in zelo rada sva se imela. Hudo mi je po njem. Komaj petintrideset let je bil star, pa je moral iti. To je strašno.“

Županu Medenu so silile solze v oči, ko mi je pripovedoval.

„Dobra prijatelja sva si bila, odkar sem ga poznal. Vrl človek in možak!“

Solnčni žarki so se medtem vsuli čez celo pokopališče, zasrebrile so se rosne kapljice na mladi detelji in travi in od pozlačenega Krista na visokem križu so se odbijali stoteri pramenčki. Čul se je ptičji pev iz bližnjih vrtov in petelinov klic tam iz dolenjega konca vasi. Pred župniščem je lajal rujavi Čuvaj na vsakega potnika, ki je šel mimo.

Na mrličevo obličje sta padla skozi okno dva solnča žarka.

Pogledal sem takrat na njegov obraz in zdel se mi je grozen. Zabuhel je bil in ves zatečen, rdeče pege so se poznale po njem, Vrat je bil prevezan z belo, debelo ruto. A na desni strani je bila že vsa premočena od vode in rdečkastega gnoja, ki je polzel počasi vun.

„Kakšno bolezen je pa imel?“ sem vprašal.

„Vrag vedi, kakšno. Saj vam je znano, da je boleznini na tisoče, zlasti dandanes, ko je ves svet skvarjen. Že jetik je

menda devetindevdeset, kaj pa šele drugih bolezn. Včasih je bilo drugače, nismo poznali zdravnikov, pa tudi ne bolezn. Ne verjamem, da kaj vedo ti novi padarji. Iz bukev so se nekaj naučili, pa tisto gonijo celo življenje. Mi smo zdravili, mi, kajne Francka Kobaleževa!

Stari Pogorelec je kadil iz vivčka in ponosno gledal okrog sebe.

„Mi smo vse zdravili z rožami in smo jih mnogo —“

„— spravili na oni svet,“ je prekinil župan Meden Francko. „Pojdi, pojdi in ne bahaj se! Če je koga malo počemelo po trebuhu, ste mu pomagali z domačimi zdravili. Kaj pa hude bolezn, oči niste lečili, raka tudi ne in tako bolezn, kakor jo je imel rajni Podboj, tudi ne, saj je še poznali niste. Če hočeš vile popraviti, moraš najprej vedeti, kaj jim manjka. Rajni moj svak je pa imel več nadlog nad seboj: imel je vročinsko bolezen in rdečo grižo in bogsigavodi kaj še. Zdaj je pol vasi bolne tam v Zagozdu, posebno otroci. Zdravnik ga je zapovedal spraviti v mrtvašnico, niti v cerkev ga ne smejo nesti, da bi ga notri blagoslovili in opravili ceremonije. Zdaj je maša zanj v novi cerkvi, potem bo koj pogreb. Ali pogrebcev še ni, daleč je iz Zagozda k fari.“

Kobaleževa Francka in Švedrinova Ančka sta stekli proti cerkvi, kosali sta se, katera bo prva.

„Čudno, da ste pozabili na mašo. Ženska radovednost je kriva. Po pogrebu bo še ena maša; župnik iz Podkrajja pride tudi na pogreb in bo potem maševal. Moj svak — Bog mu daj dobro! — je bil bogat in dober gospodar, samo z ženo še nista posebno razumela.“

„Ej, kaj hočemo, če je eno prav, pa drugo ni. Moj Tone in njegova žena se pa tako razumeta, samo otrok nimata — Ali slišiš, ti župan, ali je pa res, da je pravzaprav žena kriva nje-dove smrti. Pravili so tako.“

„Ne vem, kako je bilo. Soditi ne smemo nikogar. Ljudje pa govore, kar jim pride na jezik.“

Po poti je prišel župnik iz Podkrajja, dolg, suh gospod. Pozdravili smo se. Župan ga je spremljal v župnišče.

Stari pogorelec je sedel na tla poleg mrtvašnice in izpuščal dolge, temne dizid in ga opazoval.

„Tako je, človek se postara in potem ni za nikamor več, še za starošaro ne. Nihče me ne posluša več, mladi vse sami vedo.“

„Ni tako hudo ne, stric. Tako je, kot je bilo nekdanj.“

„Veste, pri županu ne velja nič več moja beseda. Pa sem bil že občinski svetovalec in sem mnogo poizkusil, še celo v vojski sem bil na Laškem, primejzelen, da sem bil. Če ne verujete, pa vprašajte: vsak otrok ve, da sem bil res v vojski. Taki ne bodo mene učili kot je Meden. Prav za gotovo vem, da

je bila žena kriva Podbojeve smrti. Hudir jo bo že potipal, le počakajte. Domov je prišel Podboj, ves poten in utrujen iz Vipave. Davke je menda nesel plačat. Med potjo se je napil starcga piva, potem je imel zadosti. Tožil je doma, da je slab. Žena se je pa skregala z njim in ga zapodila od hiše. V listnici je spal dva dni, potem ga je prišlo na življenje in smrt. Žena — tista Katra, saj jo morda poznate — je jokala in tarnala, poklicala gospoda in zdravnika. Pa po toči zvoniti je prepozno! In pravijo, da ga je pregovorila radi testamenta. Vse premoženje je njej zapustil, otrokom je izgovoril le po tisoč. Tri je imel, premoženje je pa vredno deset tisoč. To vam rečem; Katra se bo še ženila, otrokom bo pa gorje. Bog varuj, če bi bile vse ženske take. No, hvala Bogu, da niso! Moja rajna Marijana je bila tako dobra ženica. Rada sva se imela in vem, da komaj čaka, kdaj pridem zanj. Kmalu pridem, kmalu, Marijana, ne boj se!“

Utaknil je glavo med dlani in začel ihteti kot otrok. Tolažil sem ga in mu govoril na srce.

„Starost me tare, veste. Naduha me daje vsako jutro. Rad umrem, saj ne bom v nadlego. Križ je dandanašnji: taki možje mrjo kot je bil Podboj, mladi, čili, dobri in poštení ali pa gredo v Ameriko. Doma so sami slabiči, ki nimajo niti krepkega niti zdravega zaroda. Glejte, taki lumpi živijo kot je Hojzič ali pa Podgornik. Ljudi gulita, kupčujeta z vinom in goljufata kot juda. Dobro se jima godi in denar leti na kupec, kot bi jima ga nosil zlodej. Blažev Štefan je delal in trpel kot živina celo življenje, pa je ostal vendar berač. No, pri otrocih je imel srečo. Bog mu jih je dal, da jih je, kakor kresnic o sv. Ivanu. In vsi so zdravi in junaški, Človek jih z veseljem pogleda. Saj pravim, tako je.“

Zazvonilo je, maša je minila. Iz cerkve je prišlo precej ljudi na pokopališče. Bili so znanci in prijatelji rajukega. Videl sem dve sestri in bratra, ki je prišel na pogreb iz Trsta.

Prišla sta duhovnika v belih koretljih, strežaja in pogrebci, sosedje umrlega Podboja. Pri nas je taka navada, da nosijo mrliče pokopat sosedje.

Molila sta duhovnika ob mrliču in možje so vzdignili pokrov, da bi zabili rakev. Zajokali so sorodniki tisti hip. Preko mrličevega obraza sta švignila dva solčna pramenčka in zdelo se je, da je levo oko malce škililo preko trepalnic, in po vsem obličju je bil razlit ironičen nasmeh. Vse nič!

Možje so zaprli krsto in jo nesli v grob. In tam so navalili nanjo prsti visoko in na debelo. Sorodniki so jokali. Tudi Podbojeva žena je klečala ob grobu in ihtela.

Solnce je tako prijetno sijalo nad vso dolino, ptičji pev je odmeval iz bližnjih vrtov in petelin je še vedno pel v dolenjem koncu vasi. Zvonovi so žalostno doneli čez plan.

Gledal sem obraze vaščanov in videl sem, da je bila večina oči uprta v nesrečno ženo Katro. Nekateri so jo gledali v so-

čutjem, mnogi so pa zrlí vanjo jezno. Njene oči so gledale v zemljo in niso videle ne jeze, ne sočutja, srce je pa občutilo žalost. To sem bral iz njenega obličja.

Ko smo se razhajali, sem čul starega Pogorelca, ki je do-povedoval Kobaleževi Francki in Švedrinovi Ančki, da se bo Katra čez leto dni gotovo poročila.

„Zdaj pojde na božjo pot, da si razbremeni vest, bosta videli,“ je rekla Francka.

Župan je stopal zadaj in je čul te besede in je le rekel:

„Ne sodite, da ne boste sojeni.“ Popotnik je šel skozi za in se je za trenotek vstavil, potem pa pospešil korak sin va-žvižgal — — —

ZVORAN ZVORANOV:

LJUBICI.

O ljubica, kaj hoče tvoj obraz,
ki mi prihaja nocoj v spomin,
obraz ves z rožami obdan,
kot tisti pomladni dan?

O ljubica, kaj hoče tvoj pogled,
ki gre nocoj mi do srca,
kaj sladka najina povest
nocoj sred grenkih cest?

O ljubica, tak daleč si . . .
tak daleč oni čas . . .

Obraz tvoj davno obledel
in rože smrtni mraz odel,
pomladni dan je zimski dan . . .

Umrl je zame tvoj pogled
in zabil je končati tvoj poet
sladko povest sred grenkih cest . . .

CVETKO GOLAR:

IZ DAVNINE.

Zvečer sem se vrnil na stanovanje. Zunaj je stala megla-mraznica, ledena burja je tenko piskala po mestnih ulicah in rezala kot z britvijo. Lica in robovi ušes so me začela peči in na nos mi je sedel rdeči ščinkovec. Bila je žalostna pesem tisto zimo. Noge so mi zmrzavale in se pregibale vse bolj iz navade.

Prižgal sem luč, priprosto petrolejko z ožganim, zelenim senčnikom. Plamen je iskal hrane in zraka, zakaj ni se hotel razgoreti; privil sem stenj višje in zatohli zrak je začel udarjati po smrdečini. Na podolgasti mizi iz žilave smrečine je ležalo vse v očitnem neredu. Par knjig, nekaj papirja, dve pipi, nož, skratka vsa krasota treh mladih samcev. Moja druga, Pedenj in Žebre, se do te ure še nista vrnila. Životarili smo vsi trije od konca poletja pa dozdej, do sredi zime. Zamelo nas je skupaj od vseh strani — po volji božji.

Pedenj je majhen, širokih pleč, sršecih las in govori s pobija-jočim, negotovim naglasom. Zdrav je kot lipa, rdečih, dobrodušnih lic, trmast, čisto gorenjskega značaja. Razposajen je kot otrok, nai ven in priprost, kljub temu, da se ob nedeljah oblači — v salonsko obleko. Ne vem, kako vozi z Žebretom, zakaj drugi moj tovariš je vse drugačen fant. Velik je, zelo velik, a se gotovo ne zaveda svoje stasitosti, zakaj vkljub temu je skromen in pohleven kot otrok. Puši gorostasno in je nenavadnega temperamenta: Ne moreš mu blizu. Po zunanosti pa je dovršen literat. Nemaren in površen in zdi se, da se že popolnoma pogreza v blato — a nekega jutra vstane navsezgodaj bister in čil, piše in piše tri dni naprej. Ves je kot preroben. oči se mu svetijo, in ko pride v družbo, se mu vsi kar po vrsti čudimo: „A, Bog,“ veli batjuška, „to ti je dečko!“ A on se smeje pod pšeničnimi brkicami in se šali. In ves je nov in lep, skratka junak!

Odprl sem knjigo, a čitati se mi ni dalo. Vstal sem zopet ter meril korakoma sobo. Razmišljal sem proti volji še o onih dneh.

Pedenj — tudi to je izboren dečko. Smeje se jako rad ter ima bujno domišljijo. Vsak hip zapiše kaj ali pa nadaljuje kaj zasnovanega. Piše zgolj iz nagnjenja, seveda potemtakem ni

mного pridelka, in honorarji so mršavi. Nedavno je prinesel od doma glinast vrč, in zdaj se vrstimo vsi trije — kdor dobi honorar, ga mora napolniti do vrha z vinom. Vseeno — življenje je časih veselo!

In še nekaj — a to je slaba stran njegove nature: Zaljubljen je! In strahovito! Takšnega zaljubljenca še nisem srečal na svojih pisanih stezah. Bral sem neko njegovo zaljubljeno pismo — in vrag ž njim! Sram me je mestu njega! In tako hrepak Gorenjec je, pa tako mehkužen, cela baba! Ljubezen ni za fanta, to je za penzijatke, za dekleta plavih oči in zlatih kodrov. Ah, golobičke, tudi moje srce ni trdno dovolj . . .

To sta moja tovariša. Predstavil sem jih vam in čast mi je bila. O tretjem bi vam vkljub vsemu egoizmu vedel povedati jako malo. — Ah, pri vsej raznolikosti in mnogobrojnosti se zdi življenje po vsakem prvem navalu le najtreznejša matematična formula! V gotovih časih nas zanima opazovati najskrivnejše učinke, ki smo jih prejeli pod vplivom zunanjih pojavov o naši okolici, ter najzakotneje misli in sodbe o komerkoli. Na lastno presenečenje zasledimo isto pri drugih: Moj duševni lik se zrcali v očeh mojih sosedov v stoinsto inačicah; moj prijatelj me je pobarval s simpatijo, in po njem so moje najboljše lastnosti jedro in lupina mojega jaza, mojega bistva. Pri prijatelju navidezniku stopajo na površje moja hudobna nagnjenja, moja nepremišljena objestnost in lehkomišelnost. Moj tekmeč pa mi je nasul ni natresel v srce same ostudne golazni, strupenih kač in zmajev z dvanajstimi žreli. Jaz pa — hodim med svojimi znanci in navidezniki ne popolen duh in ne zmaj, slab in dober in nezadovoljen, ah, nezadovoljen . . .

Vse življenje se nam zakdi združeno v nas, sami pa raztopljeni v mislih in pojavih okolice. Romantika izgine. Človeka ne zanima dolgo sedeti drugim nasproti, govoriti o najneznatnejših stvareh ter jim čitati obenem laž in prikritost iz vsake kretnje in pogleda. Odvrniti se torej od življenja ter postati čudak? Ne! — Kazati drugim skrajno brezbriznost? Nemogoče! Prepustiti se tedaj sanjam in iluzijam? Nesmisel! Zaživeti krepko in veselo? Slediti najskrivnejšim, čistim nagonom?

Na hodniku se začujejo koraki in smeh. Prišla sta Pedenj in Žebre, a ni jih bilo v sobo. Ostala sta zunaj, kjer jih je pričakovala mala naša gospodinjica, Manica. Žebre jo je menda objel okoli vratu, zakaj zazvenel je hister smeh in zatem vesel klik hišne gospodične, ki smo jo vsi dražili in se ji laskali.

„Manica, samo na čelo!“ je prosil Žebre.

„Seveda, tak-le! A-ha, Pedenjček, kaj pa nosi pod pazduho?“

„Ali si pozabila, da ne govoriš z menoj?“ je šegavo vprašal Pedenj.

„Manica poglej, kako te pa jaz —“

Žebre se je moral skloniti k njej in jo vgrizniti v uho, zakaj Manica je na ves glas zakričala.

Postal sem nevoljen in vznemirjen, ker sem čutil, da se mi nalahno vzbuja — ah, tiha ljubosumnost. Lice mi je gorelo, in siloma sem se trudil, da se zaglobim v svoje misli, a veseli smeh Pedanjev me je motil. Izgubili so se vsi trije v sosednjo sobo.

Ta hip se spomnim stričevega pisma. Slišal je o mojem dejanju in nehanju in zato mi je poslal kopico svojih misli. Nemiren začnem stikati za njim in ga najdem v starem viziteju. Tam sem shranjeval relikvije. Slove med drugim takole:

„Dragi nečak! Opazujem Te že dolgo in sledim Tvojemu početju. Pišem Ti naslednje, stori pa, kakor Ti drago. Mlad si še in imaš življenje pred seboj, jaz sem star in je imam za seboj.

Tvoje polje naj bi torej bilo v knjigah, in oral boš s peresom. Dobro. Udaj se temu, če je to tvoje veselje in ne moreš drugače. S tem je nekako združeno vse tvoje samoljubje, tvoje moči in težnje, a tremotnlm domišljam se ne udajaj. Naloga, ki jo imajo Tvoji vzorniki, pisatelji, učitelji svojega naroda, je najvišja. S tem stopiš iz mej svoje okolice, in treba Ti je vedeti več kot ogromni del človeštva. Drugače samo množiš plitvost in nesmiselnost, to pa je pohujšanje.

In dalje! Vsaka knjiga, ki jo daš v javnost, je takorekoč nov davek za narod. Ako ne pišeš zanj, ne izdajaj! Bilo bi nevredno Tebe in brez pomena zate, a narodu na kvar. Ne greši proti krvi, takih je dovolj brez tebe.

Pa obrnimo list na svetlejšo stran! Slava, ki solnči narodne učitelje, je velika, da, največja, ker je zaslužena. Današnje dni slavimo nekaj takih. To so ljudje, ki ne izginejo s površja, to so naša zgodovina, naš najboljši del, iz njih govori narodna duša.

Torej voli in sodi trezno! Biti ali ne biti! Sicer pa — oprostite mi! Stari ljudje imamo menda vsi to navado, da radi učimo, bodisi da se s tem maščujemo, ker nas zametujete, bodisi da se hočemo uveljaviti in pokazati svojo skušenost in zaživetviti v mladih srcih. To dela strah pred osamelostjo —

Te pozdravljam

Tvoj stric.

Tako pismo. Nekaj je v njem, kar mi vzbuja misli, in priznati si moram, da so sivi lasje pametni —

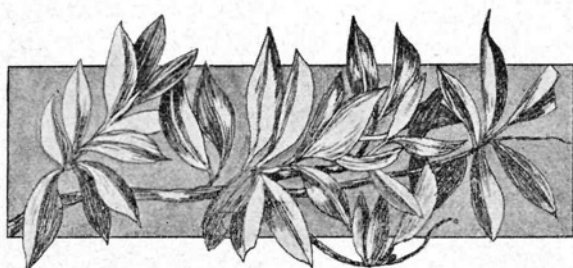
Tovariša sta prihrumela v sobo. Žeber s silno dolgocevko v ustih, cigarluk ji je imenoval, in iz nje se je kadila cigareta, pod pazduho pa je stiskal — vrč vina. Pedanj se je smejal — prav gotovo je bil pijan. Držala sta se okoli rame in pela: „Nema takve bule . . .“

Ah, vseeno, bili so to lepi časi!

* * *

Od tedaj je že dolgo, dolgo, in danes se spominjam svojih bivših tovarišev. Bog žnjima! Jaz pa sem kmalu potem volil — kako, vam je znano. Moje ime je

Ivan Svetel.

ŠTEFAN POLJANEC:

RUBINI.

Nad mestom belim so se razpro-
strle
velike črne perotnice,
kot angelj Azrael razkril bi krila
nad bedne te množice.

Oči gorijo... šum... pestigrozijo...
Tako vihar valove goni
v nevihti nočni... Kakor jez stojijo
tam svetli mi kordoni.

pesti se krčijo. — Naprej! — In kamenje
na tlak leti kot toča v noči...
A tu se dvigne vrsta pušk... zaškrtla...
zabliska se in počí...

Vse tiho... Tuintam par rok vztrepeče,
na tlak omahne v zadnjem strahi...
kri zablíšči se... Beg in krik... nad ljudstvom
lete golobi plahi...

In takrat je baron von Guldenstein
ob svoji lepi ljubici sedel,
zapestnico z rubini tremi
krog bele roke del.

„Ah, Alfred, kak zlato se to blišči,
kako ta žar rubinov je rdeč,
o, hvala, hvala!“ In objel ga
pogled je njen goreč.

In takrat prišlo naglo je skoz park
in v vili šipe zazvene so...
„Kaj je?“ Trepetajoče roke
ga nje objele so.

„Naprej za kruh in za življenje,
bratje!“ —
Parola dviga do neba se...
buči valovje... vsak hip zahrumijo
prek jezga temne mase.

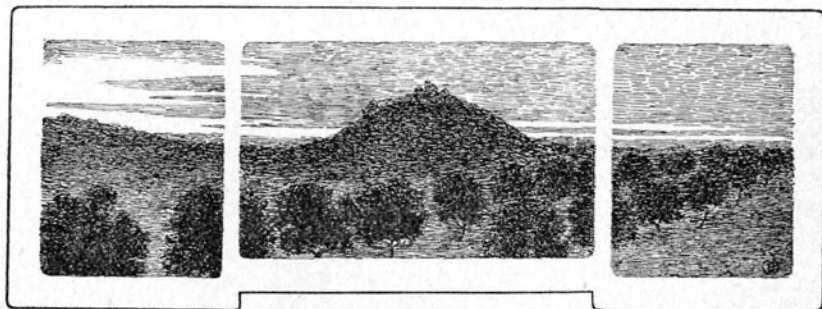
Čuj krik: „Kdor vrsto rad prodril bi,
živ ne — le mrtev pride skozi!“
A bolj še zašumi v množici gosti
v neznani, divji grozi,

„Ah, nič, Margit... Kanalje štrajkajo
in zdaj je v mestu počil strel...
Ne boj se!“ In poljubil strastno
jo na obraz je bel.

A ona se je odmaknila mu
in solza utrgala se iz oči
in padla ji je med rubine,
med kaplje tri krvi...

In z roke strgala zapestnico
in predenj vrgla jo je vsa drhté:
„Ná ljudsko kri! Nje se nasiti,
a moje — nikdar ne!“

In kot kraljica stala je pred njim,
zaman baron se zvijal je kot črv
na tleh pred njo in prosil
in molil ljudsko krv...

FRAN MAŽURANIČ:

LISTJE.

BERAČ.

Ne pelji nas v skušnjava!
(Oče naš.)

Prej sem imel navado puščati svojo sobo odprto, kadar sem kam odšel.

Nekdaj se vrnem domov in srečam na stopnjicah berača. Bil je star in slab. Tresel se je od zime.

„Gospod,“ rekel mi je starec s trepetajočim glasom, „vaša soba je odprta . . . , bil sem notri . . . na mizi leži ura . . . jaz sem lačen! — Zakaj puščate vrata odprta!?“

Razumel sem ga.

Starčeve oči so se čudno svetile. Kaj naj opišem ono, kar je trepetalo v tem pogledu?

Ali morda se je samo meni takrat tako zdelo? — — Hm! berač!

Obdaril sem ga.

V sobi ni manjkalo ničesar.

Od tega dneva zaklepam vrata.

GOSPOD UČITELJ.

Ich hab's gewagt.
Hutten.

Bile so počitnice po prvemu razredu ljudske šole. Kako se ne bi z veseljem spominjal tistih časev? Cele dnevne smo se igrali na kopnem ali na morju.

Nekoč se je kakih deset nas lovilo v šolskem dvorišču.

Lahko si je misliti kakšno kriko smo delali, če povem, da smo se igrali Indijance.

Vedeli smo, da stanuje naš gospod učitelj tu, ali kdo bo mislil pri igri na to in končno bile so počitnice!

Baš je z velikanskim vriščem naskočila ena divjaška četa drugo — — Fino!

Ali naš gospod učitelj je bil — zdi se mi, — drugega mišljenja, ker se je prikazal ta hip na vratih — — s šibom v roki.

„Učitelj! učitelj!“ klicali so divjaki prestrašeno — in udarili v beg. Jaz nisem bežal.

Učitelj je gonil begunce vse do dvoriščnih vrat — k sreči ni ujel nobenega.

Ko se je vračal, je opazil mene in šel mahajoč s šibo — proti meni. Stojim — — Hitro je šel, potem vedno počasnejše, čisto k meni — — tedaj se je naglo obrnil in odšel v hišo.

Stari, dobri moj učitelj! Kaj ne, da mi ne bi bil prizanesel, če bi me bil zalotil v b e g u ?

LASTOVKE.

Ko so se spomladi leta 1883 vrnile lastovke v Celovec našle so na posojilniškem poslopji v svojem gnezdu — vrabca. Vsiljivec se nikakor ni dal iz gnezda.

Lastovke so odletele. V kratkem se jih je vrnilo celo jato in vsaka je nosila v kljunu kos blata. V očigled množice ljudi zazidale so vrabca v oropanem gnezdu.

Videl sem to gnezdo v celovškem muzeju. Vrabcu gleda iz gnezda samo kljun, — hotel je v smrtni borbi prekljuvati gnezdo.

— — — Tako delajo lastovke na Slovenskem, — sem pomislil gledajoč to gnezdo, — a kaj delajo bratje Slovenci, kadar njim kdo hišo otme? — — Ravno to kar mi Hrvatje: vsiljivcu prinesejo še sveženj slame, da leži na mehkem.

KSENIJ VERIN:

O BELI KOČI.

Bela koč, nizko okna
nagelji na njem,
a za nagelji obrazek
da mu lepšega ne vem . . .

Pa je čudno, če vse misli
moje spejo tje,
ko na nebu svitile zvezde
v noč skrivnostno zažare? . . .

L. K.

O NOVEM SVETOVNEM JEZIKU ESPERANTO.

Ni namen sledečih vrst, podati znanstveno razpravo o svetovnik jezikih vobče ali o Esperantu posebej. Namen teh vrst je marveč, opozoriti širše občinstvo na to velevažno pridobitev zadnjega stoletja, na najnovejši poskus na polju svetovnih jezikov.

Esperanto je izumil ruski zdravnik dr. Zamenhof v Varšavi. Pereča potreba internacionalnega jezika je rodila v zadnjih desetletjih mnogo sličnih projektov, ki pa se radi mnogih pomankljivostij niso mogli obdržati. Drugače Esperanto: njegova bajno lahka priučljivost, njegova prilagodnost v izražanju najrazličnejših mislij, njegova blagozvočnost in notranja logika, vse to je vzbujalo že takoj v začetku priznanje različnih učenjakov.

Esperanto ne namerava nikakov nacionalnih jezikov v notranjem življenju narodov nadomestiti. Esperanto je in hoče biti le pomožni jezik, pomoč v mejsebojnem občeivanju različnih narodnostij. Zato pride v prvi vrsti v poštev kot trgovski jezik. Mlademu trgovcu bi se ne trebalo učiti več dveh ali treh jezikov, bi pridobil na času, ki bi ga koristneje porabil k razširjanju svojih komercialnih znanostij. Zraven trgovskih krogov si obečajo iz uspeha Esperanta največ koristi znanstveniki.

Jezikovni učenjak Max Müller priznava Esperantu prvo mesto med konkurenti; francoski matematik Meray, ki je po tritedenskem študiju priobčeval že sestavke v tem jeziku, prizna, da so ga naredile lastnosti tega jezika iz skeptika navdušenega privrženca; nemški privodoslovec Ostwald primerja Zamenhofov izum z iznajdbo knjigotiska; in sloveči Tolstoj meni, da je dolžnost vsakega posameznika priučiti se temu jeziku katerega pravila se je sam naučil v dveh urah.

Več učenjakov namerava priporočili za mejsebojno občeivanje akademij porabo znanstvenega jezika, več ko tisoč vseučilišnih profesorjev je podpisalo ta predmet. In več teh podpisanih stoji na čelu esperantskému gibanju.

Kongres esperantistov avgusta 1905 v Boulogne-sur-Mer je dokazal čez pričakovanje praktično porabnost jezika. Zastopniki 15 različnih narodnostij so se gladko razumevali. Pomisleki da bo različno izgovarjanje razumevanje otežkočilo, so se pokazali kot ničevi. Drugi kongres (septembra 1906 v Genfu) ni le potrđil izkušenj prvega, temveč zasedanja učiteljev, zdravnikov, trgovcev, žurnalistov, prijateljev miru itd. so pokazala vsem internacionalnim zasedanjem, kako je poraben Esperanto kot občevalen jezik. Razven tega šteje Esperanto že danes bogato literaturo in 30 časopisov, deloma tudi znanstvene vsebine.

Največ uspehov so dosegli do sedaj esperantisti na Francoskem, kjer štejejo nad 100 druŕstev. Na mnogih gimnazijah poučujejo na željo občinstva pomoŕni jezik. Naučni minister je prevzel protektorat za zdruŕenje Esperanto-druŕtev, znajditelju je podelil prezident viteŕski kriŕec častne legije. Zraven Francoškega bi bilo imenovati Angleŕsko, kjer je vpeljan Esperanto v trgovske ŕole. Na vsem svetu obstoja danes več ko 400 esperantskih druŕtev. Privrencev štejejo čez eden milijon.

Le majhen del teh druŕtev odpade na Nemce, namreč 35. Œe Ostwald se je čudil hladni udeleŕbi Nemcev pri gibanju za vpeljanje pomoŕnega jezika, kar pa se je med tem že znatno poboljšalo. Povdarjal je, da se Nemci ne smejo sklicavati na nacionalno rahločutnost, ko je gibanje napredovalo tako mogočno med Francozi in Angleŕi, ki imajo gotovo občutljivo nacionalno zavest. Ali bi ne bilo, pravi dalje, za Nemce sramotno, da bi bili zadnji, ki bi razumeli blagoslov tega kulturnega gibanja, ko je vendar uspeh jezika zagotovljen? „Ali niso Nemci do sedaj pokazali, da imajo ravno oni globoki razum za kulturna vpraŕanja? Nemška raziskovalca, Momsen in Sŕs, sta dosegla internacionalno zdruŕenje akademij, nemška pesnika (Herder in Goethe) sta bila, ki sta sanjalo o svetovni literaturi, nemški filozof (Leibnitz) je izproŕil misel o znanstvenem jeziku, in Esperanto ni nič drugega, kakor vresničenje te ideje.

In v kakem razmerju stojijo proti Esperantu Slovani? Ali stojijo skeptično ob strani ter čakajo, da bodo zadnji zadostili svoji kulturni dolŕnosti? Nikakor! Œe ime slovitega iznajditelja Rusa jih navduŕuje, da mu pomagajo vresničiti njegov ideal, da bo zavladal njegov izum ŕirom celega sveta. Rusi, Œehi in Bolgari imajo že lastne časopise in druŕstva, ki delujejo za razŕirjenje jezika med najŕirŕe sloje. Tudi Slovenci že ŕtejemo ŕtevilo Esperantistov, toda ŕal ŕe vedno premalo. Mnogo so krivi predsodki, mnogo komodnost, mnogo tudi ponesrečen Volapŕk, ki je ŕtel med Slovenci precej privrencev, ki pa so od poloma tega jezika smrtni sovraŕniki vsakemu svetovnemu jeziku. Upajmo, da se obrne v bliŕnji bodočnosti na boljŕe!

Kako preproŕta je sestava jezika, naj pokaŕe sledeči slovniŕki pregled: Končnica o pomeni samostalnik: patro, oče; fino, konec. A pomeni pridevnik: patra, očetovski; fina, končni.

Končnica E pomeni adverb: patre, očetovsko; fine, končno. I pomeni množino: bonaj patroj, dobri očetje. N požilnik: mi amas la patron, ljubim očeta; la infanojn, otroke. Končnica As pomeni sedanjik: mi amas, ljubim; ili amas, oni ljubijo. Is preteklost: mi amis, vi amis, li amis, jaz sem ljubil, ti si ljubil, on je ljubil. Os bodočnost: li amos, ona bo ljubila.

Kot primer naj sledi par esperantskih stavkov in ob jednem prestava! (Naglašča se vedno predzadnji zlog.) La lingvo internacia Esperanto estas facile levnebla eĉ de la personaj nemulte instruitaj. Unu horo sufiĉas ĝenerale por lerni la tutan gramatikon, kelkaj tagoj por legi, kelkaj semajnoj por skribi kelkaj monatej por paroli. Esperanto helpas mirinde la sciencojn, la komercon, la vojaĝojn.

Prestava: Internacijonalni jezik se lahko naučijo tudi ne zelo izobraženi ljudje. Jedna ura zadostuje vobče, da se nauči vso slovnico, par dni zadostuje, da lahko čitamo, par tednov, da lahko pišemo, par mesecev da lahko govorimo. Esperanto bo podpiral čudovito znanstvo, trgovso, potovanja.*)

*) Najpriprostejša in ob jednem dovolj obširna je slovnica, ki jo je spisal J. Borel (Esperanto Verlag Müller u. Borel, Berlin S., Prinzenstrasse 95.

GRISA:

ČRTOMIROVA POROKA.

Kot demon je zrastel iz polnoči
od nebotične do morske strani
junak naš Črtomir:

„Hej, bratje, kaj slišite grom topov
in morje je polno belih cvetov —
hej, bratje moji, na pir!

Jaz vaš junak, vaš svečenik,
vas peljem pred božji žrtvenik
pred sveti žrtvenik:

„Oprosti mi Bog mojo mladost,
oprosti mi Bog mojo slabost,
oprosti mi narod — mučenik!

Vso kri, ki je tekla iz vaših ran
vse bolno meso, ki ga kljuje vran —
jaz vzamem na svojo vest.

O, moja bolj je močnejša kot križ
in večji je pekel kot paradiz
in večja kot mir je pest!

Oprosti mi Bog, oprostite mi vi,
že zdavnaj si oprostila mi ti,
ljubica, večna noč —

Saj danes se poročiva midva.
jaz kralj morja, ti kraljica gora —
in zakon — uporna moč!“

Zabučal je v morskem dnu orkan,
zablestel je v snegu korotan,
začel se je divji pir —

Visoka pesem buči skoz noč,
„Bog živi te boj, upornost, moč,
Bog živi te, Črtomir!“

KOMPOLJSKI:

PRIHAJALI SO....

Dolgočasen jesenski dan je bilo ... Preje je že več dni deževalo, da so stale po kotanjah ljubljanskih cest in ulic kar cele lužice. Razhojeno blato po prohodih se že ni več prijemalo čevljev, tako je bilo predelano in izprano. — Tisti dan pa je zagrnila celo ljubljansko kotlino neprodirna gosta megla, ki se zlasti po deževju kaj rada naseli za nekaj dni v našem glavnem mestu. In kakor da bi bilo še premalo mokrote, je pričelo že na vse zgodaj iz megle pršiti. Padale so tako fine kapljice, da posameznih nisi niti opazil s prostim očesom. Zato so pršele pa tolikanj bolj goste, da si jih kmalu občutil po obrazu in obleki. Pač pust dan. Zato je bilo videti po ulicah le malo pasantov. In še ti so hiteli, da se jim je videlo, kako radi bi bili skorej že pod streho na suhem ...

Tistega dne so prihajali ...

Jaz sem takrat ravno užival počitnice na državne stroške v čestitljivi Šentpeterski vojašnici in sem jih gledal, ko so prihajali. — Prišli so iz vseh krajev širom Kranjske. In vsi so imeli isto pot, isti cilj ... Po mestnih cestah in ulicah so se potikale večje in manjše gruče. A vse so se počasi pomikale po raznih potih k vojašnici Šentpeterski, ki jih je sprejemala v svoje okrilje, kakor sprejema panj neštivilne svoje delavke, ki se vračajo iz paše ...

Ej, to so vam bili visokorasli fantje, širokih prs in močnih rok! Take krepke postave rastejo samo še na Slovenskem. A danes ne zapazi nevajeno oko ničesar posebnega na njih. Stopajo počasi in ne gotovo, kakor da bi se jim ne ljubilo predevati nog. Na rokah neso kovčege znane oblike. Marsikateremu je postal pretežek in zavihtel ga je na ramo. Nekateri jih nosijo sami, drugim nesó njihovi spremljevalci in spremljevalke. Ta ima pri sebi očeta, brata, morda sestro — ali celo ljubico, ki ga spremlja s težkim srcem na težki poti. Oni zopet tava sam s šopkom za klobukom, z veseljem na jeziku in z žalostjo v srcu.

Prihajali so negotovih, opotekajočih se korakov in prepitih obrazov . . .

Kdo bi ne pil ob takih prilikah? Morda prvokrat zapusti domačo vas, svojce in dom za dalj časa ter gre v popolnoma tuje, novo življenje. Bog zna kako bode tam! Res ne bode treba opravljati težkih poljskih del: a bodo pa druga katera zvršuje okorno telo in nevajena roka stokrat težje. In ravno ta zavest obtežuje pot, da bode v prihodnosti delal vse drugo samo tistega ne, kar zna že od mladih nog, čemur je navajen, kakor vodi riba. — Kako bi potem človek ne pil in izkušal zadušiti v prsih tisti boječi glas, ki se vedno glasneje oglašča! Ej, to se pa vam zvrne par kozarcev rujnega vinca, in kmalu je bolje! Vse neprijetne misli se odpode, in ostane samo še tolažba: če se pre-stali drugi, bom še jaz. Sicer ni dosti vredna, a vendar le mnogo.

In kako so vam dobri vsi ljudje, ko se človek poslavlja od njih! Vsak ti hoče stisniti roko, vsak izpregovoriti s teboj še par dobrih besed v slovó. Četudi je prišlo preje kedaj kaj navzkriž, takrat je vse pozabljeno. Niti enega sovražnika ni v celi vasi, v celi fari. — In še celo popolnoma tuj človek, ki se morda še nista videla v življenju in sta se srečala v gostilni na poti, še ta ti ponudi prijazno besedo in kozarec vina. In tako piješ tu par požirkov, tam zopet nekaj in se ga nabereš, da sam ne veš kedaj. In vendar je dobro, da si omotiš glavo i srce, ker greš potem stokrat lažje od doma, od svojcev, četudi v kasarno. Vse je megleno v tvoji zavesti in zdi se ti, kakor bi bile vse to samo sanje, ki so sicer neprijetne, a kot sanje kmalu minejo . . .

Prihajali so prečutih oči . . .

Kdo bi spal zadnjo noč, ako ve, da odide drugi dan na daljno potovanje? Sto in sto misli roji takrat po glavi. Domačim je treba še toinono naročiti, o marsičem se razgovoriti. — Zadnjo noč je treba vzeti slovo od zlate fantovske prostosti. Ej, kolikokrat se je pelo v čarobnih mesečnih nočeh po vasi, da je odmevalo po bližnjih gajih v nočni tihoti! Kolikokrat se je razlegalo veselo ukanje tja v sosedno vas! — Sicer se je moralo čez dan težko delati, da je bilo telo potrebno počitka in spanja. — Pa je prišla prelestna noč s svojimi brezštevilnimi zvezdami na nebeškem svodu, in zaukal je sredi vasi znan fantovski glas, tam drugi, tretji in privzdigniti vas mora, če je le še količkaj življenja v vas. Zahoče duša, zahoče srce in pozabljena je vsa utrujenost. Težko se čaka, da oče izmoli s svojim monotonim in zaspanim glasom zadnji očenaš rožnega venca; potem pa se vzame klobuk in se pod oknom zavriska, da slišijo tovariši sredi vasi, da sliši ljubica tam za vasjo. Naenkrat je prešla vsa utrujenost. Minevajo ure in ure, in ko že zvezde ugašajo leže zopet spanec na oči. Kdo bi ne užil še enkrat vse to? Kdo bi ne jemal s turobnim srcem slovesa od najlepšega poglavja mladosti, od zlate prostosti!

In zadnji večer se mora vendar iti po šopek, ki je napravljen s tresočo roko in morda še namočen s solzami, ki jih je točilo ljubljeno obličje. Ej, koliko lepih uric se je preživelo pod oknom ljubice! Koliko zlatih gradov se je postavilo v oblake za bodočnost, koliko časa se presanjalo o bodoči sreči! Podnevi je drugi posel in človek dostikrat niti ve vidi ves dan svoje drage, še manj, da bi z njo govoril, ko so povsod bistre oči in gibljivi jeziki vaških ženic. In izmed vseh slovesov, je ta gotovo najtežji. Koliko se lahko izpremeni v treh dolgih letih. Rožica usahne v nekaterih dnevih ali tednih, če ji ne strežete. Jastreb vsak hip lahko prileti in nam odnese golobico, ako le zatisnete svoje pazljivo oko. Kako bi je neugrabil v treh letih in ž njo polovico vašega življenja. Kdo bi se ne bal, kdo bi ne stisnil z drhtečim srcem morda zadnjikrat roko svoje ljubice . . .

In tako so prihajali negotovih korakov, izpitih lic in prečutih oči . . .

Pri vhodu pa so stali vojaki, ki so že vse to prestali, kar čaka prihajajočih. Iskali so znancev, da bi jih povprašali o domu, o svojcih in še o marsičem drugem, kar se najlažje pogovori pri kozarcu vina, ali pri čaši piva. Večinoma so zrl z veselootožnim obrazom. Saj so pričakovali znancev in mislili na dom, na ljubo prostost. Seveda se ni zmanjkalo tudi precej robotih šal, ko so jemali novinci slovo od svojcev.

Prihajali so vse dolgo dopoldne, da so se drug drugemu komaj umikali. Prizor za prizorom se je vrstil pred mojimi očmi, ko sem zrl na te stotine mladih in do sedaj prostih bitij. Spominjam se jih danes nejasno, megleno: saj jih je bilo preveč. Le eden mi je ostal neizbrisno in živo v spominu. Čestokrat se nehote spomim nanj in vselej me zaboli srce.

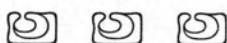
Prišla sta nekako ločena od drugih oče in sin. Oče je bil že precej v letih, a še vedno pri moči. Z lahkotjo je držal v roki sinov kovčeg. Z obritega obraza pa mu je sijala neka mehka dobrohotnost, da se ti je moral prikupiti že na prvi hip. Nikake posebne stožnosti ni bilo videti na njem, ampak mirna udanost.

Poleg očeta je stopal krepkorasel mladenič z moško lepim obrazom, ki ga je zalivala lahka rdečica. Videlo se mu je da je pil, toda ne preveč niti kapljice. Na celi postavi ni bilo opaziti ne tiste kmečke okornosti, pa tudi ne gosposke prisiljenosti. Oko mu je jasno zrl na pusto poslopje vojašnice.

Prišla sta do vhoda. Oče odda sinu kovčeg in mu nemo stisne roko. Sin odkoraka proti dvorišču in se še enkrat ozre za očetom, ki je še vedno stal nepremično na istem prostoru in gledal za odhajajočim sinom. Za hip se je pokazala na obeh obrazih otožnost in nehote se je prestavila noga, da bi prišla še enkrat skupaj. A stražeči vojak je potisnil sina naprej. Oče pa je zgovoril z drhtečim in počasnim glasom te-le besede:

„Dobrega, nepokvarjenega fanta sem vam dal; glejte, da mi takega vrnete!“

Obrnil se je in si otrl solzo iz očesa. Sin pa je ostal v vojašnici med stotinami onih, ki se pripravljajo in uče — za ubijanje ljudi, za vojsko.

LEV L. TOLSTOJ:

KMÊT IN SREČA.

Kmet je šel na livado kositi ali namesto da bi delal, je lezel pod drevo v senco in je zaspal; a sreča je hodila ta čas okoli po svetu.

Prišla je sreča tudi h kmetu in ko ga je videla spečega, je rekla: Ta tukaj spi, namesto, da bi delal. Nevihta bo prišla, pokvarila mu bo seno a pritoževal se bo na me. „Nimam sreče,“ bo rekel.

RIBIČI.

Ribiči so na čolnu pluli po vodi. Nastala je burja in oni so se zelo prestrašili. Vrgli so vesla proč in začeli so moliti ter prositi Boga, da bi jih rešil pogina. Valovi pa so čoln nosili čim dalje tem bolj proč od brega.

Tedaj je rekel nek starejši ribič: Zakaj ste vrgli vesla proč? Molite in prosite Boga a k bregu veslajte!“

VIT. FEOD. JELENC:

MARICA.

Prišla si tam po beli poti
in srečali se naju so pogledi . . .

Odšla si spet po beli poti
in izgubila v senci se dreves;

ko meteor na nebu svetla
si zasvetila, da ugasneš spet.

zamam so moji vzdihji tihi
zamam te čakam in želim.

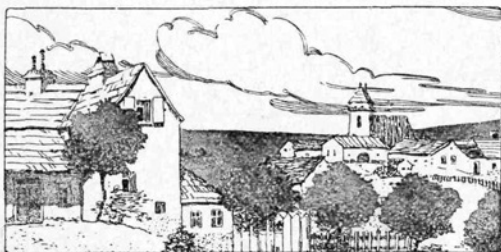
Prišla jesen je hladna pusta,
in prazna, dolgočasna je aleja.

A tebe ni!

Le enkrat naj v oči še gledam tvoje
le enkrat tvoj naj čujem smeh . . .

Zaman! Jesen prišla je . . . a tebe ni.

ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK:

NAŠA VAS.

Bog si ga sam ve, kako se je spremenila naša vas, odkar me ni bilo tam. Jaz pravim „naša“ vas, čeprav ni nobene prave „naše“ ali „moje“ vasi. Mi smo se mnogo selili. Najprej smo bili v mestu, pa v manjšem mestu in potem na vasi. Štiri vasi pomnim.

Najprej smo bili na Griču — imela bom prekrstila — pa brez zamere. Majhna sem še bila in malo spominov imam od tam. Spominjam se na veliko, dolgo hišo, v kateri smo stanovali. Bila je last dveh bratov. Pripovedovali so mi, da so jih ubili orožniki in da straši tam. To je bilo davno. Oseminsedemdesetega leta ali kdaj. Oba brata bi morala na vojsko v Bosno. Pripravljala sta se na pot. V hiši je bila gostilna in pila sta obadva z drugimi vred. Potem, ko je bil čas, da bi se odpeljala proč, se jima ni hotelo proč od doma. Nastal je tudi pretep ali kaj in ubili so orožniki obadva. — Prestavili so tistega, ki je to storil drugam.

Eden od bratov je bil fant, drugi že oženjen. Imel je majhnega sinka in žena mu je ravno tisti čas, ko je imel iti na vojsko in ko so ga ubili, porodila hčerko. Žalostna smrt moževa je ubogo ženo tako pretresla, da je obolela in kmalu na to umrla. Oba otroka so vzeli sorodniki, hišo pa so dali v najem.

Tudi mi smo stanovali par let v tej hiši. Vedela sem njeno povest in večkrat sem s strahom v srcu stala na temnem hodniku, o katerem so trdili ljudje, da so ga morali trikrat prebeliti predno so izginile kaplje krvi, ki so odletele iz smrtne rane ubitih na steno. Ali ničesar se ni zgenilo tu nikdar, niti v jutru, niti zvečer, niti v temi, niti ob mesečini. Včasih ob velikih praznikih so prišli sorodniki bratov pogledat hišo. In s seboj so pripeljali vselej majhnega dečka in deklico v mojih letih. Zdelo se mi je, da morata biti ta otroka žalostna in tiha, ker jima je umrl oče tako nesrečne smrti. Ali deček in deklica sta bila vesela, kakor jaz in smejala sta se kakor vsi drugi otroci.

Zdaj ni hiša več v najemu. Sin je odrasel, oženil se je in prevzel posestvo. In njegovi otroci se razposajeno igrajo po hiši, po veži in po tistem hodniku, ki ima tako strašen spomin.

Čez cesto je bila hiša nekega trgovca. Imel je manjše otroke, kakor smo bili mi, najmlajše je bilo bolno. Umrlo je v mojih rokah. Prišla sem nekaj kupit, gospodinja mi je položila za trenotek otroka v naročje in umrlo je pri meni tiho in mirno. Zelo čudna se mi je zdela takrat smrt, ki sem bila še sama otrok. Odselil se je potem trgovec od tod v mesto ali ni imel sreče. In izginil je nekdej v Ameriko. Otroke in ženo je pustil a on je odšel. Nikdar več niso slišali ničesar o njem. A imel je otroke rad in če je umrl, umiral je težko in z bridkostjo se je ločil od sveta. Spominjam se še, kako je sedel nekdej pri nas na vrtu in pogovarjala sta se z mojim očetom o nas otrocih. In lepo je sanjal, kaj bodo njegovi otroci, kako jih bo odgojil lepo in pametno. A glej, odšel je v svet in otroci so se razpršili na vse strani.

Zgoraj nad trgovino je stanovala moja prva učiteljica s sestro in materjo. Lepo se mi je zdelo pri njih. Ali mati je zbolela, umrla, hčeri pa ste odšli v samostan.

Prav blizu nas je bila cerkev in poleg nje župnišče in šola. Župnik je bil stvar in godrnjav, otroci smo se ga bali strašno ali na Miklavževo smo nosili peharje na njegove stopnice in čudno njegov Miklavž je bil vselej prijazen in darovit. Šibo je dobil vsak ali vsak tudi premnogo jabolok, sladkih polizkov, fig in igrač. Na dvorišču je tekalo vse polno pišk, račic, puric in take drobnjave. In na vrtu so cvetele sprelepe rože, lepše kakor po drugih vrteh.

V šoli je bil doma moj prijatelj Ferdo in njegova sestra Blanka. Ah, ali smo se igrali skupaj! Imela sta še lepo starejšo sestro, katero smo mi otroci visoko spoštovali. Snubci so hodili k nji od daleč, bila je lepa, kakor reža, ki prva od vseh rož zaduhti spomladi. Njena mati je bila drobna, prijazna oseba, ki je vselej šivala, kadarkoli sem jo videla. Tudi te družine ni več. Umrli so vsi. Neko zimo sta umrla oba, učitelj in njegova drobna ženica. Ne spominjam se več kakšen je bil on, samo — čudno — njegov sivi solnčnik, s katerim je hodil med poljem, mi je ostal v spominu. Otroci so šli po svetu. Starejša lepa hči se je omožila ali umrla je mlada.

Potem smo se odselili v drugo vas, samo pol ure proč. Tam so zidali takrat vodovod. Na sredi vasi so postavili veliko kamnito korito in voda je tekla neprenehoma iz cevi nad njim. Napeljali so vodo od daleč iz kraških jam. Tudi mi otroci smo šli gledat v tisto mokro in mrzlo luknjo pod hribom, kjer je globoko dolj v zemlji šumela voda. Goli kraški hribje so bili okoli vasi in burja je razsajala po njih. Lepo je bilo letati nad vasjo po pustem pašniku, kadar je tulila burja. Kakor da bi nas nosila,

tako močna je bila. Neštetokrat smo bežali otroci po hribu dol do ceste pa zopet nazaj na vrh in doli. Okoli brinjevih grmov so se pasli mesarjevi janci.

Mesar je bil naš sosed. Imel je velikega in hudega psa Tigra in v njegovem hlevu so se vedno vrstile krave, buše, teleta, včasih kakšen vol, poleg v svinjaku so rigali prešiči a v šupi je bilo polno ovac. Iz mesnice je bilo slišati včasih žalostno rjojenje. Daleč naokoli se je razleglo vselej in mene je bilo strah teh močnih glasov. Nisem mogla jesti mesa tiste čase.

Na kakšne čudne in malenkostne stvari se spominjam! Blizu nas je imel mlad kmet svojo hišo, ki je ob enem tudi vozaril. Neki večer je pripeljal visoko naložen voz pred hišo in drugo jutro je hotel dalje. Ali konji so zapeljali v jarek, voz se je prevrnil prav pred hišnimi vrati. Velik sod olja je bil na vozu, razbil se je in olje je teklo po cesti in curljalo v zlatih širokih pramenih v jarek. Priletele so ženske s korci, kozarci in skledami, otroci so privriščali in vse je nabiralo olje, ki se je cedilo mastno in počasno po zemlji. Na pragu je stala voznikova žena, v rokah je držala dojenčka in jokala je na ves glas. Nista imela sreče z možem. Kmalu potem si je en konj zlomil nogo na paši, da so ga morali ubiti. Žetev je bila, nikogar ni bilo v vasi, vse je bilo na polju. Mlada žena pa je sedela na pragu in je jokala. Dojenček ji je ležal v naročju in solnce je sijalo na njo in na njene črne lase, ki so se ji razplele in ji visele čez prsa in po ramah. Stala sem od daleč in sem jo gledala. Neprestano je ponavljala: „Zakaj smo tako nesrečni?! Samo, da bi vedela zakaj smo tako nesrečni?“

Tretja vas je bila na kočevski meji. Tam je bil neprestan boj med Slovenci in Nemci. Med Nemci je bilo mnogo krošnarjev, ki so živeli zelo gosposko, kadar so bili doma. Ob nedeljah popoldne so se sprehajali v sivih salonskih suknjah po vasi gor in dol. Tudi v Ameriki jih je bilo mnogo. Žene in dekleta so bile lepe ali lahkožive. Živele so udobno za denarje, ki so jim jih pošiljali možje in pile so rade vino, rozoljo in druge sladke pijače. Plesale so rade, a delale so malo. Tam je bil tudi konjederec, ki je imel tri sprelepe hčere. Vse je letalo za njimi, fantje so se topli zaradi njih a ob sejmi, ko so prišli ljudje iz tujih vasi, imele so plesalcev odveč. Ali ko je imelo priti do ženitve, umaknil se je vsaki; sram ga je bilo da bi vzel konjederčevo hčer. Odšle so potem v Kočevje vse tri in o eni, najstarejši, ki je bila najlepša, so pravili, da je imela srečo in da je dobila gosposkega moža.

Vas je ležala med gostimi, snorekovimi gozdovi po katerih so se po zimi potikali medvedje. Zeleno oblečeni logarji so hodili skozi vas, v jeseni so prihajali gosposki lovci iz mest in po hribih so odmevali streli. Daleč v črnih gozdovih so ležale parne pile. Cvilile so neprenehoma in med hribi in dolinami so žvenketale sekire, veje so šumele po graku in debela debela so se

lomila na tla. Ali ni se mnogo poznalo gozdovom. Po samotnih potih so hreščali vozovi in od parnih pil so se vozile celo leto deske k oddaljeni železnici.

Med vozniki je bil eden, kteremu so rekli „Dolenjček“. Bil je majhen in svoj čas je bil v Novem mestu kočijaž. V naših krajih je služil najprej okoli za hlapca, potem pa je prišel na nek način do konj in voza in vozaril je na svoj račun. Govoril je zategnjeno dolenjsko narečje a konje je imel rajše, ko samega sebe. Imel je po dve tri suhi mrhi, ki so komaj speljali one njegove skromne tovore, ki jim jih je naložil. Ali on je imel svoje konje vseeno rad. Baratal je ž njimi mnogo, ker je upal, da si bo prikupčoval kaj boljšega ali njegovi konjiči so bili vsi stari, suhi in slabotni. Sam je stradal in jel suh kruh, samo da bi mogel kupiti konjem kakšno merico ovsca, ali pomagalo ni nič. Pravili so, da pase Dolenjček svoje konje vsako noč po raznih deteljšičih in morda je bilo res. Ali lovil ga ni nihče za to. Bil je veseljakovič in vedno imenitne volje. Govoril pa ni o drugem, kakor o konjih, o svojih in tujih. Če še vozari po svetu naj mu Bog zdravje da!

Ko smo se doselili v četrto vas, sem bila že na pol odrasla. Zato imam menda to vas najrajše in v mojih spominih je ona ostala „moja“ vas. Pol hiš je stisnjenih v dolini, druge stoje v rebbru. In lepo se vidi od tam na vse strani. Bela pota režejo skozi pisana polja v dolini a po hribih se temne gozdovi, šumeči ob jugovini, kakor tisoč voda. Vse ljudi sem poznala tod in oni mene. Žene so mi pripovedovale svoje skrbi, dekletom sem pisala zaljubljena pisma, fantje so mi poverili, ktera je njihova izvoljena in otroci so mi nagajali, če sem imela nov predpasnik ali nov klobuk. Pa to ni bilo iz zlobe, Bog ve da ne. Prijatelji smo bili jaz in moja vas. Saj človek še o bratu ali o sestri zine kdaj kakšno nelepo besedo brez hudobnega namena, pa me zato nič ne boli, če je morda kdaj ta ali oni dejal, da bi bilo bolje, če bi bila malo drugačna, kakor sem bila. Naj bo. Jaz vem, da jih je dosti, ki so glasno ali tiho dejali, da sem „golant“ dekle in še danes se mi dobro zdi, če se tega spomnim. Marsikdaj je sel kakšen star in pameten možak k meni in pomenila sva se o letini in o pravadah, o davkih, o kupčiji, o slabih časih. Rekli so, da sem pametna in da je škoda zame, da nisem fant. Danes se razgovarjam večkrat s sivimi učenjaki o modrih in pametnih stvareh, o umetnosti, o vedi in politiki ali ne veseli me to tako, kakor me je veselilo, ko sva se menila z županom o poselskih bukvicah Kačičeve Mine ali pa o ženitvi Kregarjevega Ferda, ki je bil bolan in ni imel nič, ženil bi se bil pa le.

Včasih mi pišejo, kako je v naši vasi. Pogoreli so pred dvema leti, zdaj so skoraj vse hiše nove, z opeko krite in pravijo, da se je vas pogospodila zelo. Lisičjev, ki je znal tako lepo žvižgati in ki je imel tako fletne otroke, je moral v Ameriko. Dolgovi so ga pritisnili pa je odšel služit denar. Ali malo piše,

menda se mu tudi tam preko morja godi slabo. Jandrov Tonče se je oženil že davno. Takrat, ko sem bila jaz doma. Tonče ni imel preveč deklet. Bale so se njegove matere, ki je velika in močna, kakor huzar. Ktera snaha bi jo prekosila pri delu, prosim vas? Pa so se zastonj bale. Jandrica je imenitna tašča, posebno zdaj, ko ima unuke, že celo prgišče majhne, kričeče drobnjave. Gončinovemu Matijcu se dobro godi. Dokupil je polja in gozd nad podružnico. Čevljar Vondré je umrl, žganje ga je spravilo pod zemljo, Bevčev Dolfe pa, krojač in štacunar, je poslal svojega fanta študirat v Ljubljano. Dacarjeva Magda, ki se je lani omožila z Debevševi Korletoru, ki je prinesel iz Amerike štiri tisoče denarja, je letos umrla. Škoda jo je. Mlada je bila in lepa.

Pri vsaki hiši se je kaj spremenilo. Življenje gre, vsak dan kaj prinese, vsak dan kaj odnese. Zdravje je še najboljša stvar, ki jo človek ima. Če imaš denar, vesel bodi, že pa nimaš nič bodi tudi vesel. Škoda je časa tratiti za žalost. Lahko srce je tudi veliko vredno.

Zdaj bodo začele jesenske burje v naših krajih. Ljudje se bodo rozkropili po dalnjem svetu za zaslužkom. Vasi boda osamele. Tako je, vsi se mučimo za svoja gnezda.

Mnogo sreče meni in vam!

ANA D.:

DELO.

Verjemite mi, delo je potrebno človeku, kakor sol kruhu. Ali njegova stvar je, da se uredi svoje delo tako, da ga bo veselilo, osveževalo in zadovoljilo. Nekatere delo ubija, ako preseza njihove moči ali ako si ne znajo delo in počitek prav razdeliti. Včasih to ni v njihovi moči popraviti razmerje dela in počitka. Bolni so ali slabi, zaslužek je slab, tako da le s prenapetim delom zaslužijo to, kar potrebujejo. Ali o teh danes ne govorim. Govorim o ljudeh, ki nimajo preveč dela, a ki vendar tožijo, da so preobloženi, da jih trud im muka ubijata. Osobito gospodinje se včasih pehajo in gonijo cel dan naokoli brez potrebe in brez prave svrhe in tožijo zvečer, da so izrpljene do kraja. Večkrat je to njihova lastna krivda. Tožijo, da jih otroci mučijo in da jim prizadevajo toliko dela, da ga ne zmagajo. Ampak otroci dajo kaj malo dela, če so odgojeni na red in če niso razvajeni, kar je ne le materi ampak tudi njim samim na škodo. Če otrok ni naučen, da se nosi cel dan po rokah, da prileti mati potem, ko je večji na vsak njegov glas in se pokorava vsem njegovim mušicam, zahteva navadno za svojo osebo le malo materinega

časa. Otrok ne sme imeti nikdar tega čustva, da je prva oseba v hiši, da so mu vsi pokorni in poslužni. kakodarkoli se zmislil. Otroci to jako bridko izrabljajo. Otrok ni tako neumen, da bi se ne zavedal svoje moči. Mati je dolžna skrbeti za otrokovo čistočo in varnost, razvajati otroka pa je le neumna in nepotrebna sentimentalnost. Za otroka ni zdravo, če se nosi pred sedmim ali osmim mescem po rokah, lahko se mu skrivi hrbtenjača in pa tudi za otrokov želodec je mir najprikladnejši. Če ga nosiš okrog, bo vsak čas bljuvalo, če ga pa pustiš, da mirno leži na zračnem in zdravem mestu bo uspevalo lepo in udje njegovi se bodo pravilno razvijali. Ko bo zadosti močno, bo že samo vstalo, sedelo, plezalo okrog in poskušajo hoditi. Osnaži otroka lahko mati sama, ona bo že pazila, da se mu pri tem ničesar ne zgodi, da ne pade, da se ne izvine i t. d. V nekterih družinah ni cel dan in celo noč miru, žena je vsa bleda in zmučena, služkinja zlovoljna in utrujena, mož nervozen, ker otroci vedno jokajo, kriče in sitnarijo, gospodinja in služkinja delati in se mučiti cel dan ali vse je razvlečeno, ničesar narejeno, ker so otroci po nespameti matere pravi tirani. Otrok naj bo čist in sit a igra se lahko sam, čisto nespametno je žedet neprestano pri njem.

Vsak je neumen, kdor si z dehom pokveri zdravje, če ni neobhodno primoran izcрпи vse svoje moči. In ne izplača se to.

Osobito na kmetih se večkrat izgubi zdravje zaradi prevelikega dela. Oblačno je, kmet se boji za seno, pa dela, ko črna živina, več kakor more. Res je otel voz sena pred ploho ali pokvaril si je zdravje za vedno. Kakšna korist je to? Bolezen poje več, kakor je vredno seno in še redko kdaj pomaga.

Tudi ženske so tako nerazumne. Kadar pere, misli da mora biti vse do minute gotovo. Večkrat se na polju trudi nad svoje moči, samo da bi jo sosede hvalile, kako je delavna in kaj zmore.

Zdravje je kaj dragocena in občutljiva stvar. In zaradi trenutnega dobička tvegati to svoje največje blago, je neumnost. Človek še nikakor ni lenuh, če modro skrbi za počitek svojega telesa. Telo je, kakor stroj, če ne paziš nanj pokvari se kmalu in kaj imaš potem? Razumem človek bo delal razumno; skrbel bo za počitek, za zadostno hrano, za zdravje in ostal bo dolgo v starost sposoben za delo.

Delo je sreča. Nič te ne bo navdalo s takim zadovoljstvom, kakor končano delo. Zadovoljen si sam s seboj, vesel. Potrebno pa je, da imaš delo rad. Ne mora biti kdo ve kakšna vzvišena stvar, ktera ti napravi veselje, ko jo zvršiš. Vsak sam najprej in najglaglje občuti, kdaj je lahko zadovoljen s seboj in s svojim delom. Samo leni ljudje se vesele, da so se dela rešili in ni ono zadovoljstvo, ki človeka oplemeni in vzviši. Delo samo je veselje. Kadar kmet orje je vesel, če je dober kmet, da mu pljug reže zemljo, vesel je, ko hodi za volí po rjavem polju in misli, kako bo obdelal zemljo in kakšen sad mu bo donesla. Uradnik je vesel v pisarni, da dela svojo dolžnost, da je svež in da mu

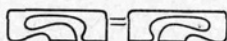
ni zoprno sedeti v tesni sobi. Tudi v pisarni je svet lep, zunaj je dež, blato, ti pa sediš na gorkem in delaš. Učitelj je vzradoščen v svoji šoli, z ljubeznijo uči otroke in vidi zato, kako je njegov trud dvojno blagoslovljen. In tako vsaki lahko svoje delo ljubi. Zakaj vsako delo je potrebno in koristno. Istina je, da bi si marsikdo izbral rajše kaj drugega, da je delo nekterega važnejše, drugega manjše, tega težje, onega lažje ali zapomnimo si vsi, da smo vsak del velikega stroja, ki se imenuje človeštvo in ki se samo z delom vzdržuje in napreduje.

Vsako delo je častno, ker je potrebno. Razumen človek ne bo preziral hlapca, ki snazi gnoj iz hleva pač pa bo preziral rahločutno in domišljivo gospodično, ki se zdi sama sebi preveč vzvišena, da bi kaj delala. Nečastno in zaničljivo je živeti brez koristi za druge na svetu in na tuj račun. Učenjak, ki dela duševno, spoštuje delavca, ki v potu svojega obraza tolče kamen ob cesti. Ali tudi oni, ki delajo z lopato in motiko morajo spoštovati one, ki delajo s peresom in čopičem. Brez kmetskega stanu bi gospoda ne imela česa jesti ali brez gospode, brez onih ljudij, ki duševno delajo, bi človeštvo nazadovalo, ne imeli bi nobenih iznajdb, ne strojev, ne zdravil, ne tisoč krasnih, koristnih in potrebnih stvari, ki jih imenujemo napredek.

Razumen človek se ne bo sramoval nobenega dela in če si učenjak ne čisti sam čevljev, ne kuri sam, ne prinaša vode, ne dela to zato, ker bi ga bilo sram opravljati te stvari, ampak zato, ker ima svoje drugačno delo, za katero potrebuje vso svojo pozornost in svežost.

Zato si je ljudstvo delo razdelilo, da dela vsak to, za kar ima največ sposobnosti in naklonjenosti. Res, tudi ta razdelitev dela danes še ni popolna, marsikdo ima manj važno delo kakor bi odgovarjalo njegovim sposobnostim in njegovemu talentu; mora biti zidar, ko bi bil lahko arhitekt ali zapomnimo si, da na svetu ni nič popolno in da se tudi naše družabno razmerje neprenehoma spreminja in — poboljšava. Starci hvalijo svoje zlate stare čase ali če bi bili pravični bi morali priznati, da je na svetu vedno boljše, vedno več pravice in svobode. Počasi napredujemo, res, ali morda bo človeštvo prej ali slej vendar doseglo svoj veliki cilj, da bo vsaki živel, delal in užival po svojih resničnih osebnih zmožnostih in zaslugah. Mi vsi pa delajmo! Delajmo, da imamo kruh, delajmo, da se naobražavamo, napredujemo, da tudi mi pomagamo človeškemu rodu dalje in višje. Ne cenimo sebe in druge po tem, kar nam je slučajno podarila osoda: imetek, sorodnike, upliv, — ampak sodimo vse po notranji, pravi ceni. — Cenimo ne vrečo denarja, ampak bistro pamet, ne ime, ampak plemenito in pošteno srce.

Delajmo, ne gnijmo, ne stojmo! Naj bo naše delo razborito in razumno, ne prazna komedija, puhel trud, ki ni nikomur na korist.

Razpisujemo danes

Veliki natečaj ugank s 30 cenami.

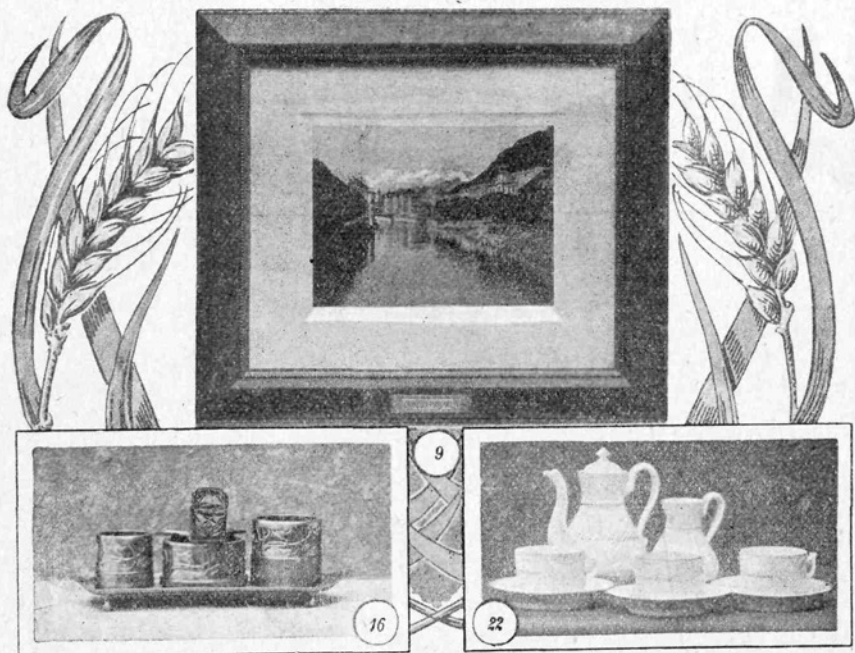
Izžrebanja tega natečaja se lahko udeleži vsak odjemalec naših izdelkov event. člen njegove družine, pošle li rešenje katerekoli uganke najdalje do 15. t. m. ker takrat se vrši žreb. Izžrebanim bodo poslani dobitki takoj, in njih imena bodo zaznamovana v prihodnji številki lista.

Rešenje se naj pošilja na naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ PRAGA VIII.

Cene 50:

1. Smolik: „Madonna“ (po sliki).
2. Janko Kersnik: *Zbrani spisi* (krasno vezana knjiga).
3. *Kranjca v narodni noši* (slika v okvirju).
4. *Skrinjca za šivanje*.
5. A. Askerc: *Zlatorog* (krasno vezana knjiga).
6. *Pogled na Sarajevo* (slika v okvirju).
7. *Košarica za cvetljice*.
8. A. P. Čehova: *Momenti iz spisov* (krasno vezana knjiga).
9. *Partija od Ljubljani* (po sliki).
10. *Soha Jelena*.
11. S. Gregorčič: *Poezije* (krasno vezana knjiga).
12. *Pogled na Gradec z gradom* (slika v okvirju).
13. *Garnitura majol. Vaz*.
14. Zofka Kveder: *Iz naših krajev* (krasno vezana knjiga).
15. *Pogled na Marijino Celje* (slika v okvirju).
16. *Garnitura za kadenje* (po sliki).
17. Simon Jenko: *Pesmi* (krasno vezana knjiga).
18. *Pogled na Dubrovnik v Dalmaciji* (slika v okvirju).
19. *Dekoratívna soha deklice*.
20. Ksaver Meško: *Mir Božji* (krasno vezana knjiga).
21. *Pogled na Bleški otok* (slika v okvirju).
22. *Velika garnitura za kavo* (po sliki).
23. Ferdo Plemič: *Tilho in drugi* (krasno vezana knjiga).
24. *Pogled na Šebenik v Dalmaciji* (slika v okvirju).
25. *Jardiniera*.
- 26.—30. *Posode za kavo* (3 skudelice s krožniki in napisom: Vydrova žitna kava).

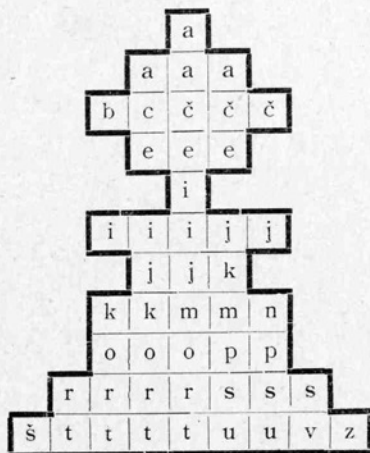

89. **Številna uganka.**
Mart. Leop. Grobelnik, Celje.

123 vprašalni zaimek
321 rastlina.

90. **Besedna uganka.**
L. Bonča, Idrija.

Besede značijo: 1. soglasnik, 2. svetopisemsko ime, 3. krstno ime, 4. mesto v Italiji, 5. soglasnik, 6. ime glodavčeve, 7. ime ponočne njede, 8. mesto v Padski nižini na Italjanskem, 9. domača žival, 10. ime slov. pesnika, 11. rokodelec, število. Od zgoraj nizzdol ime slov. romanopisca.

91. **Šaljivo vprašanje.**
Srečko Ogrizek, Sp. Šiška.

Kakšne lase so imeli stari Slovani?

92. **Tajinstveni napis.**
Radivoj Tušák, Mozirje.

Kdorkol Slo, taván So.

Rešitve ugank v 10. številu.

79. Amerika, janičar, granata, Hrvaško, glavana, samotar, abeceda;
80. Vol, lov. 81. Dvanajst mescev. 82. Trava, seno. 83. Kresnica. 84. Delo
beli jelo. 85. Otroci 2, 4, 8 in 16 let, mati 35, babica 65 let. 86. Kosa,
rosa, osa. 87. Pogrebci, ki neso mrliča pokopat.

88. „Pomagaj si sam in pomaga ti Bog!“
Pregovor velja mu, dokler je ubog,
a bržko se sreča mu malo zabliska,
pa „višjim“ kaj pridno na kljuko pritiska.

Dobitki desetega natečaja

so bili izzrebani sledečim rešilcem:

1. *Dekoratívna vaza: Anton Sancin*, trg. Skedenj.
2. *A. Medved: Poezije: Marija Koprivc*, rejenka pri g. M. Meden, Maribor.
3. *Pogled na Sarajevo: Franc Konšek*, poštar Trojana.
4. *Dekoratívni kip: Jera Potrč*, Krčevina.
5. *I. Vesel: Ruska antologija: Ivan Povšnar*, Zg. Kokra.
6. *Skrinjica za šivanje: Jedert Slapšak*, sopr. nadučit., Vodice.
7. *Posode za kavo: Krist. Kravagna*, tesar, Šteben.
8. *Posode za kavo: Franja Uršič*, soproga žel. del. Logatec.

Listnica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost
na Vydovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek,
Zagreb, Ilica 41.

VSEBINA: DAMIR FEIGEL: Največja sreča. — KSAVER MESKO:
Med žitom. — VO ČESNIK: Na pokopališču. — ZVORAN ZVORANOV:
Ljubici. — CVETKO GOLAR: Iz davnine. — ŠTEFAN POLJANEC: Ru-
bini. — FRAN MAŽURANIČ: Listje. — KSENIJ VERIN: O beli koči. —
L. K.: O novem svetovnem jeziku Esperanto. — GRIŠA: Črtomirova po-
roka. — KOMPOLJSKI: Prihajali so. — LEV L. TOLSTOJ: Kmet in sreča.
Ribiči. — VIT. FEOD. JELENC: Marica. — ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK:
Naša vas. — ANA D.: Delo. — Uganke.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.
Tisk firme Binko in Zika v Pragi II., Vodičkova ul. 22.

Izdelovanje juhnih konzerv.

Zraven te velike delavnice nahajate se dve manjši, ki ne smeta biti spojeni za to, ker se aroma različnih izdelkov intenzivno razločuje.

V enem prostoru in sicer na levo izdelujejo se juhne konzerve kakor vidite tu na zavitku in sicer gobove, grahove, lečnate, riževe in rezančne.

Po malem poskusu spoznate, draga gospodinja, njih dobre lastnosti. Brez vsakih daljših priprav prinesete v 5tih minutah popolnoma gotovo in res delikatno juho na mizo. Ne imejte predsodkov, da ne more biti res dobra. Ako s tekom uživata čokolado, ali od sladščičarja sladke sladščice, zakaj bi imeli nasprotno misli o juhnih konzervah? Morda zato, ker so zmlete, saj vedar drugače ne morejo biti. Vydrove juhne konzerve nimaje v sebi prav nič, kar bi moglo vzbujati Vašo nezaupnost. Poglejte, tu je vendar vse tako čisto. Delavke, kakor tudi kuharice, pripravljajo Vam res tečne in izvrstne juhe. Nikakor se pa Vašemu predsodku ne čudimo. Gotovo ste že kedaj skusili kake konzerve, morda takozvane „grahove klobase“. Ker je Vaš gospod soprog zahteval krožnik grahove juhe, kupila ste isto, a vdrugič niste tega storila. V naši češki kuhinji taka juha nima nebene vrednosti, ker nima nikakega vkusa in diši po srovem grahu. Enako je tudi z drugimi.

Pripomnimo Vam pa, da naše juhne konzerve sestojijo le iz takih priprav, katere hrani tudi Vaša jedilna shramba. Gospodinjam je jako težko ponarejati naše juhe in pripraviti enako dobro juho zamore le po mnogo daljših pripravah samo dobra kuharica.

Kaj ne, da pa tudi Vi rada slišite svojega soproga hvaliti pripravljena mu jedila? Svetujemo Vam, da mu prinesete k kosilu juho, skuhanano iz naših konzerv, in zagotavljamo Vas, da ga bodeite prijetno iznenadila.

Izdelovanje „buhtina“.

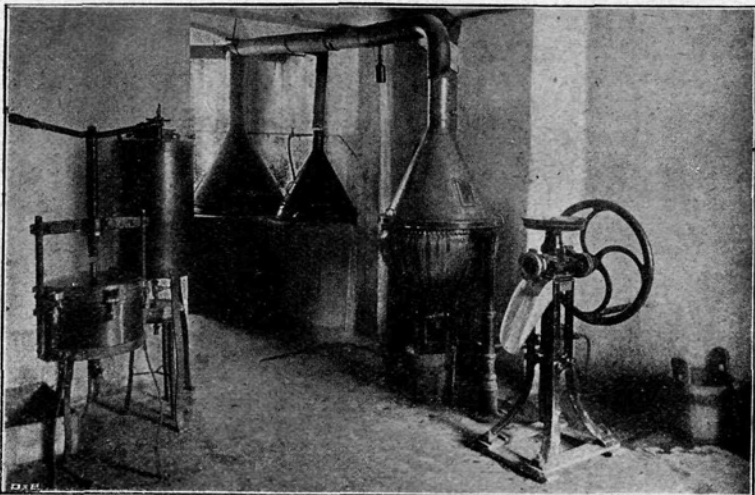
V zraven stoječem prostoru vidite izdelovanje „buhtina“, katerega vonj se od sosednih konzerv popolnoma razločuje.

„Buhtin“ je sestava vseh [takih dišav, ki napravijo, naj si bo makove, povidlove ali sirove buhtičke tako okusne. Si li že vidila draga gospodinja nekoga, ki bi ne ljubil buhtičkov? Ta Tvoj zlatorumeni izdelek?

„Buhtin“ ni izdelek za vsahanje testa, ampak samo za to, da napravi isto vkusno in daje gospodinjam pri hitrih pripravah znamenito pomoč. Prosimo, da ne pozabite storiti tudi z njim majhnega poskusa. Zagotavljamo Vas, da bode žela pohvalo cele družine.

Doli grede pridemo v prostor, kjer se izdeluje Vydrov juhni pridatek. Poglejte si te kotle, v katerih se kuha, tam filter za čiščenje in tisto vrsto steklenic za shranjenje istega. Juhni pridatek služi za ojačenje juhe in je bil vpeljan od tvrde Maggi iz Bregence.

Isti da slabim in vodnim juham pikantni vkus in se zato prav lahko proda. Kamor se je naš juhni pridatek vpeljal, tam gospodinja brez njega že ne more pripra-

Prostor za izdelovanje juhnega pridataka.

viti dobre juhe. Meso se uporabi za pečenko in tako si pripravi gospodinja kosilo bogatejše. Pri velikem gospodinjstvu se v določenih dneh kuha vodna juha, to pa juhni pridatek ojači in ji da popolnoma mesni okus. Pridatek se pridava v jako majhni množini, da sklenica ja dolgo v omari ostane.

Z našim tolmačenjem, drage poslušalke, Vas sicer nočemo poučevati, kako imate pripravljati kosilo. Same veste, kako začeti, a vendar Vas mali poskus pouči, da se pri vsej kuhinski znanosti vendar da še marsikaj izboljšati. Stari pregovor pravi: „Od želodca cesta k srcu“. Malo prozaično, a veleizkušeno.

V nekaterih krajih res dobite izvrstno meso, v drugih pa zopet za drag denar jako slabo. So tudi občine, kjer mesarja sploh ni in meso se ne more shranjevati radi pomankanja ledu. V takih slučajih Vam naš juhni pridatek dela pri vodnih juhah velikanske usluge, ako niste skuhala juhe iz naših konzerv. Izvedela ste toraj iz teh vrstic, kakor da bi prečitala o tem par strani.

Sedaj Vas popeljeno pa še sem doli k izdelovanju velikanskih kron, v tako zvano našo novčarno „en miniature.“ Gotovo še na Dunaju nimajo take. Ta izdelek je za otroke. Grozdni sladkor zamotan v stanjol in sprešan v svetle krone, katerih vrednost pa znaša žal samo 1 krajcar. Te prodajamo le na debelo trgovcem.

Kovanje kron.

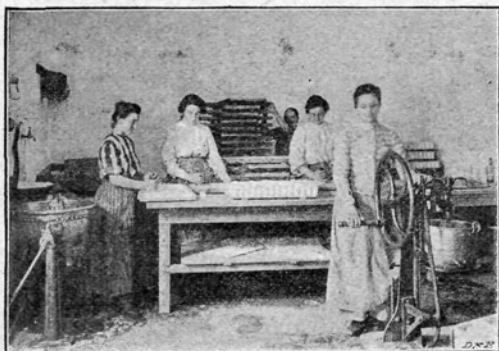

Skuhali smo jih (moramo jih kuhati) že na milijone kosov.

Zaradi njih smo imeli tudi že sodno preiskavo, ker §§ o kovanju denarja so jako obširni in naša država, kakor vsaka druga, nas v tem oziru tudi ne pusti se mešati v take stvari, do katerih ima privilegij sama.

Vzemite si kos na srečo in obiščite z nami tudi našo oblatkarno, kjer Vas hočemo pogostiti z našimi oblatmi.

Tu je v gajalo še vsakomur. Toraj le blagovolite vstopiti tudi Vi, pokrepite se z našimi izdelki, želimo Vam dober tek.

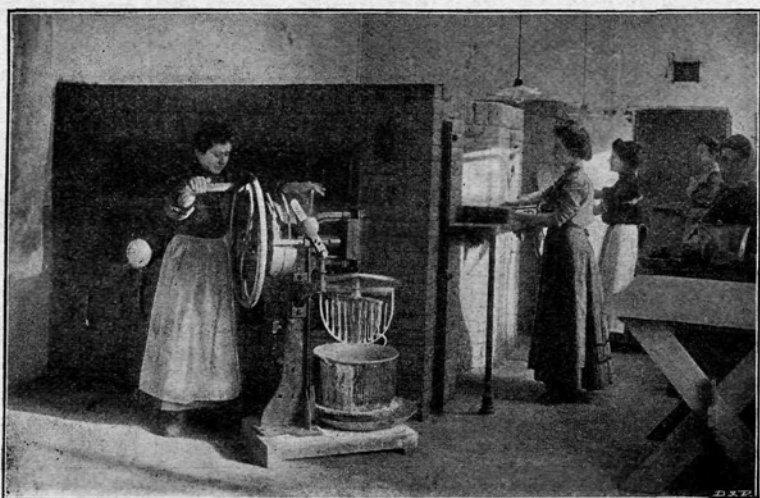

Izdelovanje kron.

Delikatni izdelek!
Po tem ima tudi svoje ime, ker eno vrsto krstili smo za „Delikateske.“ Drugi, napoljnjeni z medenim kremom, so pravi prigrizek in zdravi in tečni užitek za mlade in stare. Naši maslenci se pri nesejo lahko tudi na kraljevo mizo, dasi so glede cene vsakemu pristopni.

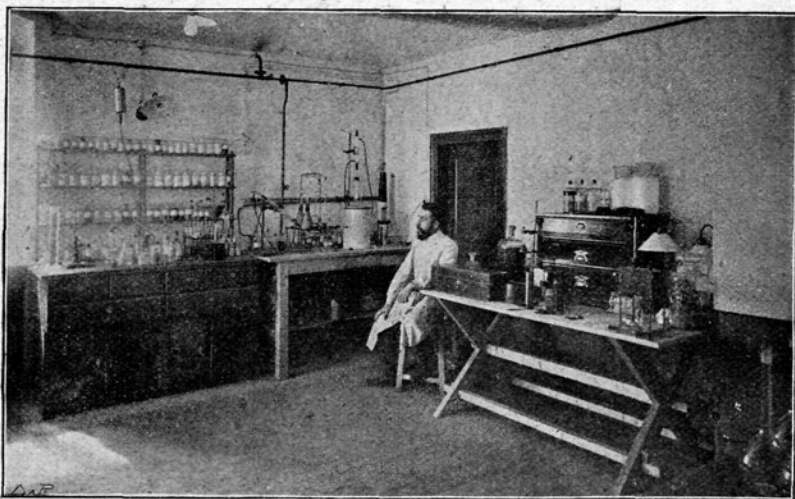
Poznati jih, prosimo? Okusite jih, in od danes dalje ne bode te kupila nobene druge vrste. Kupite jih pa rajši več, ker kljub svoji dobri kakovosti ne vzdržijo dolgo, in Vam doma prej ne dajo miru, dokler ne posežete na prazno dno. Tu vidite boj, kakor si ga predstavlja naš cenj. sotrudnik mojster Häusler.

Preglejte si tu vse te potrebne priprave za mesenje testa, posebno pa peč je vredna, da se jo pogleda. Je parna in kuri se izven nje, tako da ne pride v njo nikala nečistost od premoga ali pa pepela. 10 klešč bega v podobi venca med etažmi jeklenih cevi katere so napoljene s paro in kadar store celi krog, so oblati pečeni. Venca z desetimi kleščama imamo dva, toraj pečemo z 20-timi naenkrat a za to zadostujeta dve delavki.

Oblatkarna.

Laboratorij.

Sedaj se pa vrnimo v pisarno, katere uradništvo iz predstavljene podobe gleda na Vas.

Na zraven stoječi podobi vidite množino našega delavništva, katero vodi (v sredini) sama domača gospa. Vodstvo samo Vam toraj še najbolj jamči za vestno kakovost izdelkov.

Glede na naše načrte ne smemo pozabiti omeniti, da prizidavamo še prostore za izdelovanje gorščice in otročje moke, kar smo že poskušali v našem laboratoriju.

O tem Vas obvestimo še v „Domačem Prijatelju.“

Skupina uradništva 1907.

Skupina delavništva 1907.

Toraj dosti. Končno bi se Vam vse zmešalo, in gotovo smo Vas tudi že utrudili. Ne hudajte se, tudi ni potrebno se nam zahvaljevati, zadovoljni smo, ako si smo pridobili Vašo zaupnost. Omenite nas v vsaki priložnosti in priporočujte Vydrove izdelke.

Lahko bomo tovarno še razširili, ako se število naših odjemalcev vsaj desetkrat pomnoži.

Ostanite zdravi!

J Vydrov

Genik naših izdelkov.

- Vydrova žitna kava** poslana posebej v platnenih vrečicah poštnine prosta 5 kg . . . . . K 4'50
- Juhne konzerve** (grahova, gobova, lečna, riževa in rezančna) posamezni zavitek à $\frac{1}{2}$ kg. . . . . „ 1'50
Tudi 1 kg vseh vrst po 200 gr . . . . . „ 3'—
- Juhni pridatek** 1 steklenica $\frac{1}{2}$ kg . . . . . „ 3'—
- Šumeči bonbon** „Ambo“ in tudi s „sidrom“ zavitek 50 kmd. . . . . „ 2'—
- Malinovi grog** . . . . . „ 2'—
- Oblati „Desert delikat“** zavitek s 50 kmd. . . . . „ 3'—
- Masleni oblati** zavitek s 25 kmd. . . . . „ 2'—
- „Buhtin“** 5 zavitevov po 20 gr (zadostuje za 5 kg moke) . . . . . „ —'50

Za poskušnjo kolekcija vseh naših izdelkov
————— K 3'50 in poštnino. —————

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.

(C. k. poštni urad, Praga 22.)

3 v znamka,
če na drugi strani razven naročila ni pripisane nikake pripombe,
sicer pa 5 vin.

Pripravno   steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. A gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 48 v, poštino pa tu plačamo in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

Naročite za poskušnjo:

za poskušnjo!

1 zaboj obsegajoč:

- 1 steklenico malinovega groga K 2.—
- 1 škatljo maslnih oblatov . . . „ 2.—
- 1 kg. juhnih konzerv (grahove, gobove, lečne, rezančne in riževe) . . . . . „ 3.—

za K 7.—

s poštino vred.

Ali:

1 zaboj obsegajoč:

- 1 steklenico malinovega groga K 2.—
- 1 škatljo maslnih oblatov „ 2.—
- 1 škatljo obl „Dessert delicat“ „ 3.—
- 1 steklenico Vydrovega juhnega dodatka . . . . . „ 3.—
- 1 kg. juhnih konzerv (grahove, gobove, lečne, rezančne in riževe) . . . . . „ 3.—

za K 13.—

s poštino vred.

Tudi po lastni volji izbrano blago pošljamo franko od K 6.— dalje.

Dne .....

Poslajte na moj naslov 5 kg Vydrove žitne kave za 4 K 50 v s poštino vred in brez povzetja.

Poslajte mi goro navedeno blago, števil. .... s poštino vred brez povzetja.

Ime: .....

Stan: .....

Kraj: .....

Pošta: .....

Blagovolke porabiti pri naročanju!